

ÇAĞLAYAN

AYLIK İLİM VE KÜLTÜR DERGİSİ TEMMUZ | JULY | 2026

Farklılıkları müsamaha ile karşılamalı, her düşünceye saygılı olmalı, eğitime olduğundan da fazla önem vermeli ve bu konuda hiçbir fedakârlıktan geri kalmamalıyız.



BAŞYAZI

M. Fethullah Gülen

Buhran ve Kahramanlar



Bugün hemen bütün dünyada olduğu gibi bizim toplumumuzda da iç içe bunalımlar yaşanmakta. İnanç bunalımı, düşünce bunalımı, kıstas bunalımı, sistem bunalımı, ahlak bunalımı, aile bunalımı, idare bunalımı, rejim bunalımı gibi... Her biri tek başına en güçlü devletleri dahi sarsacak kadar derin, değişik ölçüde pek çok bunalım. Bazı yerlerde aşılabilecek seviyede hafif, bazı yerlerde ise daha başka buhranlar da doğuracak kadar kesif bu bunalımlar, bugünün ve yarının insanını tehdit eden en büyük problem olsa gerek. İdareciler, içtimaiyatçılar, terbiyeciler ve ilâhiyatçılar baş başa verip bu bunalımlardan sıyrılma yollarını mutlaka araştırmalıdır.

Millet ve ülkemizi tıpkı bir karabasan gibi saran bu bunalımların kökleri, Batı'da, manevî değerlerin tezyif görüldüğü, geçmişin horlandığı, metafiziğin ilim yuvalarından kovulduğu, cismaniyetin putlaştırıldığı, insan bencilliğinin azdırıldığı, ruhun bedene,

kalbin kursağa, düşüncenin demagojiye kurban edildiği ve insanların maddileştirildiği Rönesans sonrası döneme dayanır. Bu, bir Rönesans mesâvisi değil, onun ve onunla gelen hür düşüncenin sûiistimalinden doğmuştur; doğmuştur ve o gün bugün de ufusuzlaştırılan ve ego merkezli yığınlar hâline getirilen kitleleri, sadece maddeye, konfora, fiziki dünyaya yönlendirmiş ve onları ruhtan, metafizikten ve insanî değerlerden uzaklaştırmıştır. Tabîi bu, aynı zamanda insanın kendi özünden de kopması demektir ki bu kopuş, onu bütün bütün problem yığını hâline getirmiştir. Milletler kıvrım kıvrım, fertler ve aileler çözülmenin ağında, demokratik kitle örgütleri çaresiz ve panik içinde, ölçüler alabora; inanç, ahlak, aile ve gençlik en ürpertici sarsıntıların merkez üssünde perişan ve çoklarının ümitler inkisarlara yenik durumda, bütün bunlara karşılık bu üst üste olumsuzluklara tepki duyanların tavırları da sadece bir teşhir ve bâtilı tasvir, sadece bir karalama ve

ümitleri karartma gayretinden ibaret...

Bu itibarla da kötülükler ve levsiyât başıboş, toplum iki büklüm ve sürekli kan kaybetmekte, onu yönlendirme mevkiinde bulunanlar gaflet içinde, “Yürekler merhametsiz, duygular süflî, emeller hâr / Nazarlardan taşan mânâ ibadullahı istihkar” (Âkif). Evet, toplum, dertlerine derman olacak usta eller beklemesine mukabil, onun dertleri, sıkıntıları, problemleri, bir yerlere varma ve belli şeyler elde etme mülâhazasına göre yorumlanmakta, birilerini karalamaya vesile yapılmakta, arzu edilmeyen iktidarları bertaraf etme yolunda kullanılmakta, hatta pek çok millî ızdırap politize edilmeye çalışılmaktadır. Bütün bunların yanında olumlu bir kısım gayretlerin söz konusu olduğu da söylenebilir; ne var ki o da üç-beş münevverin perakende cehdine ve birkaç insanın pasif tepkisine münhasır kalmaktadır. Buna karşılık büyük çoğunluk, ya her şeyi devletten beklemekte veya bu düzensizliğin

harika bir inayet eliyle düzeleceği şeklinde hüsnükuruntular içinde bulunmakta.

Oysaki, devlet ve hükümet yanında gönüllü kuruluşlara, hatta teker teker her ferde pek çok sorumluluklar düşmektedir. Bu cümleden olarak, cehaletle savaşmak, eğitimle çeşitli sapıklıkların üzerine yürümek, modern ilimlerle düşünceye ışık tutmak ve din hakikatini kendi orijiniyle telkin ve temsil ederek ruhların Allah'la irtibatını sağlamak öncelikle üzerinde durulması gerekli olan hayatî konulardandır. Şu anda Türkiye ve dünyadaki genel durum, böyle manevî bir kalkınma hareketinin bir an evvel başlatılması gerektiği istikametindedir.

Böyle mübarek bir hareket, toplumun elit kesimi, seçkin düşünce insanları, ilim adamları ve imkân sahipleri omuz verdikleri ölçüde, semere almak her zaman mümkün olacaktır. Tamamen dinî, millî ve ahlakî değerlere yönelik böyle bir seçkinler hareketi, bugün olmasa da yarın mutlaka hedefine ulaşacak ve millet, bu iç içe bunalımlardan kurtulacaktır.

Mesele sadece aydınımızın, eğitimden medyaya her vesileyi değerlendirerek, millet ruhu ve tarih şuurumuzun usarelerini toplumun bünyesine aşılmasına kalıyor. Evet, geleceğimizi yeniden inşa edecek düşünce mimarlarının maddeye ve makineye kilitlenmiş dünyamızı biraz da ruhî hayata, metafiziğe ve manevî değerlerimize yönlendirmeleri yetecektir. Onun gerçek ızdırabı, bu konudaki açlıktır ve bu açlık giderileceği âna kadar da

onu tatmin etmek mümkün olmayacaktır. Bu açıdan da eğer o, tabiatından kaynaklanan ve geçmişinden gelen hakikatlerle doyurulmazsa, olumsuz arayışlarını sürdürecektir ve olmadık yerlerde çareler arayacak, efsanelere, hurafelere girecek, derken bulduğu her şey onun buhranlarını bir kat daha artıracaktır.

Bu itibarladır ki milletçe, aşırı maddîleşmeye, insanımıza maddeci düşüncenin hâkim olmasına, din hakikatinin aşındırılmasına ve kültür geleneklerimizin yok edilmesine kat'iyen fırsat vermemeliyiz. Bir yandan bu konuda ciddî ve sıkı dururken, diğer yandan da beşerî münasebetleri hep canlı tutmalı ve önce kendi içimizde, daha sonra da bütün bir dünyaya karşı oturup kalkıp hoşgörü soluklamalı ve diyalog çağrısında bulunmalıyız. Farklılıkları müsamaha ile karşılamalı, her düşünceye saygılı olmalı, eğitime olduğundan da fazla önem vermeli ve bu konuda hiçbir fedakârlıktan geri kalmamalıyız; geri kalmamalı ve düşünce sistemimizi besleyen kaynakları bir kere daha gözden geçirip, çağımızı, akıl, tecrübe ve vahyin tayfları altında tekrar tekrar yorumlayarak, tekâmüle açık, ilme inanan ve vicdana saygı duyan yeni bir toplum inşa etmeliyiz.

Elbette ki böylesine hayatî bir oluşum, bir kısım kahramanlar isteyecektir; inandığı dava uğrunda kendini feda edecek kadar seviyeli kahramanlar. Her "değişim" ve "dönüşüm" bir küreden diğer bir küreye geçmek ve aşılmaz bir uçurumu atlamak gibidir ki

böyle bir hamle kat'iyen tehlikesiz olamaz. Bu ölçüdeki bir hamle şöyle dursun, âdiyattan en küçük hareketlerin bile kendilerine göre bir kısım riskleri vardır. Zaten biz bu dünyaya kendi saadetimizi yaşamak için gelmedik. Varsa böyle bir şey mutlaka ondan kurtulmalı; çevremizdeki insanlara, hususiyle de gelecek nesillere mutluluk vâdetme adına yaşamaya zevkine "Elveda!" diyerek yaşatma aşkıyla gerilime geçmeliyiz. Bu bizim burada bulunuşumuz adına en mukaddes bir hedeftir. Biz, az dahi olsa, bugün sahip bulunduğumuz bütün değerleri, kıymetleri, mukaddesleri, bizden evvel gelip-geçmiş ve bize böyle bir dünya inşa etmek için kendini tehlikelere atmış, hatta ölmüş ölmüş dirilmiş Allah inayeti-nin temsilcisi kahramanlara borçluyuz ve tabii bizden evvelkilerden aldığımız bütün bu değerleri, hayatımız pahasına dahi olsa, bizden sonrakilere, emanette emin insanlar gibi devretme mecburiyetindeyiz.

Bugüne kadar her medeniyet birkaç düzine kahramanın eseri olmuştur. Bundan sonra da hep böyle olacaktır. Günümüzde, değişik fırtınalar ve türlü türlü illetlerle sarsık bulunan bu dünyanın, o eski tül pembe günlere, mehtaplı gecelere, buğu buğu sevgiyle köpüren geleceklere ve dirilişleri dirilişlerin takip edeceği çağlara ulaşması da bu kahramanlar sayesinde gerçekleşecektir. 

Sızıntı, Şubat 1997

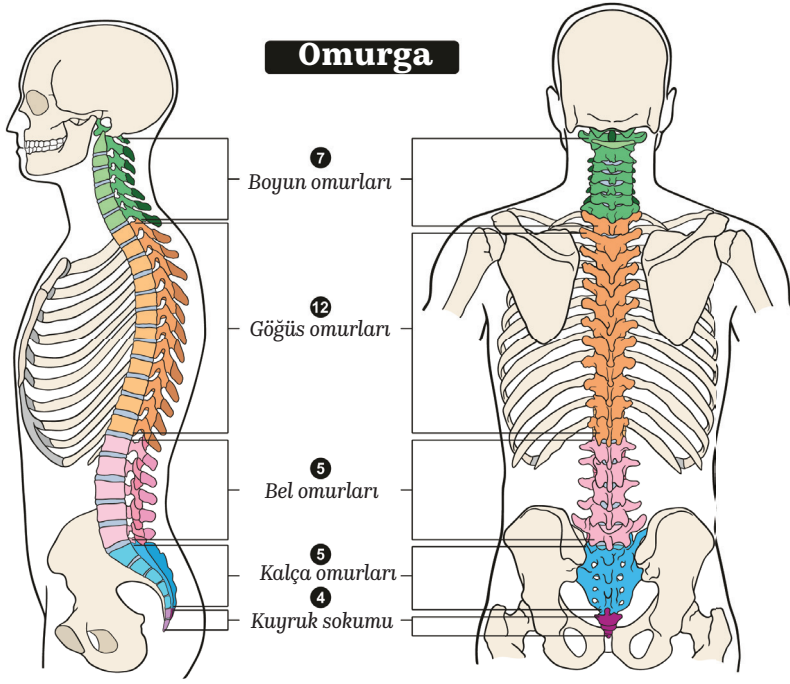
OMURGAMIZ KUSURLU MU?

“Allah mükemmel ve harika bir omurga yaratmıştır. Akıllı olan insan peşin hükümle eksik-kusur aramak yerine hikmet, estetik, mekanik ve statik ince hesaplar arasa, yaratılıştaki mükemmellik çok açık olarak görülebilecektir. İnsan anatomisinin morfolojisi ile fizyolojisi, yani işleyişi büyük bir uyum içindedir. Bu açıdan bakıldığında omurganın her bir omurunun; boyun, göğüs, bel, kalça ve kuyruk bölgelerinin her noktasında yapılacak fonksiyonlara uygun bir biçimde yaratılmış olduğu görülür.”

Bu yazıyı kaleme alırken, belim ağrıyor ve koltukta oturmakta zorlanıyorum. İnsan, bedeninin en küçük sızısında bile yaratılışının ne kadar hassas dengeler üzerine kurulduğunu yeniden fark ediyor. Belki de bu yüzden, yıllar önce katıldığım bir televiz-

yon programında omurga üzerine yapılan o tartışma bugün zihnimin karanlık raflarından çıkıp yeniden karşıma dikildi. Haber Türk TV’de bugün ölmüş olan bir sunucunun yönetiminde Evrim Teorisi üzerinde tartışıyoruz. Bir ara Boğaziçi Üniversitesinden evrime tapar derecede iman etmiş

bir profesör hanımefendi şöyle bir ifadede bulundu: “İnsan ağaçlarda (tabii maymun olarak!) yaşamak üzere evrimleşmişken, iklim şartları değişince gıda bulmak üzere yere inmiş, uzun otların arasında dört ayağı ile zemine yakın gezerken düşmanlarını ve avlarını rahat görebilmek için ayağa kalkmak zorunda kalmış,



fakat omurgası bu duruma hazırlıklı olmadığı ve tam evrimleşemediği için iki ayak üzerinde gezmemizin faturası olarak kusurlu omurgamızdan kaynaklanan bel ağrıları, bel fıtıkları, siyatik ağrıları çekiyoruz, aynı şekilde diz eklemlerimiz de evrim süreçlerinde henüz iki ayak üzerine kalkmaya hazırlıklı olmadığından bugün çok diz arızaları ile karşı karşıyayız.” Aslında kısa birkaç cümle söylemişti, ama ben tıpcı veya ortopedici olmayan insanların çoğunluğu anlasın diye biraz izah ederek uzatmış oldum.

Şimdi öncelikle omurgamızı tanıyalım, bakalım gerçekten yukarıda iddia edildiği gibi omurgamız kusurlu mu? Eğer tıp bilimi bu konuda ittifak ederek deliller göstererek omurgamızın kusurlu olduğunu söylüyorsa, bu durumda ya Sonsuz İlim ve Kudret Sahibi olan Rabbi-

mizin (celle celâluhu) ilminin ve kudretinin yetmediğini ve kusurlu (hâşâ) yarattığını düşünmek mecburiyetinde kalacağız veya bunları düşünen kişi evrime inanıyorsa dik yürüme konusunda omurgamızın henüz uygun tesadüflere denk gelmiş bir

mutasyona rastlamadığını ve hâlen daha iyi bir omurga için uygun mutasyon bekleyen bir süreçte olduğumuzu kabul etmek zorunda kalacaktır. Aynı anlayışa göre binlerce sene sonra daha iyi bir omurga tesadüfen ortaya çıkabilir ümidiyle bel ağrıları çekmeye devam mı edilecek?

Evrimcilere göre dik duruşun bedeli olarak belimizin özellikle alt bölgesinin S harfinin tersi şeklindeki öne doğru kıvrılması omurgaya zarar vermektedir. Omurganın bel bölgesinin öne doğru bu kıvrılmasına **lordoz** denilmektedir. Problemin büyük kısmının bu lordoz’dan kaynaklandığını düşünen evrimcilere göre çözüm, bu lordoz eğriliğinin azaltılmasına dayanmalıdır.

Omurga Uzmanları Aynı Fikirde Değil?

Ancak **vertebra** (omur kemikleri) üzerinde uzun yıllar fizik tedavisi veya cerrahî ko-

Omurga Duruş Arızaları



Normal Omurga



Sırt kamburluğu



Bel kamburluğu

nusunda çalışmış uzmanlar, evrimcilerin lordoz eğriliğini düzeltme tedavisi şeklindeki bu görüşlerine katılmamaktadırlar.¹

Mesela; Edinburgh Kraliyet Cerrahlar Koleji Eğitim ve Öğretim direktörü olan Prof. Dr. Richard Porter (1935-2005), evrimcilerin bu görüşüne katılmamaktadır. Dr. Porter omurga rahatsızlıkları konusunda altmıştan fazla makale sahibi olması ve omurilik stenozu (daralması) üzerinde yaptığı çalışmalar sebebiyle 1979'da teşvik ödülü almış bir ilim adamıdır.²

Dr. Porter, evrimci hipotezden yola çıkarak lordoz eğriliğine kusur bulan evrimcilerin teşhislerinin kaynağının hatalı olduğunu, omurgamızın mükemmel bir ilim, zekâ ve mimarî tasarım örneği olması düşüncesinin, evrimci farazi-yeden daha isabetli olduğunu savunmuştur.

“Allah mükemmel ve harika bir omurga yaratmıştır. Akli olan insan peşin hükümle eksik-kusur aramak yerine hikmet, estetik, mekanik ve statik ince hesaplar arasa, yarattığı mükemmellik çok açık olarak görülebilecektir. İnsan anatomisinin morfolojisi ile fizyolojisi, yani işleyişi büyük bir uyum içindedir. Bu açıdan bakıldığında omurganın her bir omurunun; boyun, göğüs, bel, kalça ve kuyruk bölgelerinin her noktasında yapılacak fonksiyonlara uygun bir biçimde yaratılmış olduğu görülür.”² Bu ifadeleriyle Dr. Porter farkında olmadan Kur’ân-ı Kerim’deki “Biz insanı en mükemmel sûrette yarattık” (Tîn,



95/4) âyetine tercüman olmaktadır.

Lordoz: Dik Duruş İçin Gerekli Bir Eğrilik

Doktor Porter, dik bir duruş için lordoz’un en iyi mühendislik tasarımı olduğunu ifade etmektedir. Omurgamız, ön ve arkadan bakınca düz bir hatta görülürken, yandan bakınca uçlarından üst üste eklenmiş yumuşak eğimli iki S harfi gibidir. Boyun bölgesindeki 7 omur kafatasını taşıırken belli bir açıda her yöne dönebilecek bir özellikte olup, kafatası ağırlığını taşıyabilmesi için öne doğru hafif bir kavis yapar. Göğüs veya sırt bölgemizdeki 12 omur ise akciğerler ve kalp gibi iki organı korumak için kafes şeklinde yaratılmış kaburgaların ağırlığını taşıyabilmek için öne açı yaparak arkaya doğru kamburluk şeklinde büyük bir kavis (kifo) çizer. Bel bölgesi ise mide ve bağırsakların ağırlığını dengeleme yanında kadınların rahminde gelişen yavrularının da ağırlığını dengelemek üzere arkaya açı yaparak öne

doğru lordoz dediğimiz eğriliği yapar. En son olarak sacral (kalça) ve kaudal (kuyruk sokumu) omurlar, karın alt bölgesi ve üreme organlarına destek olması için hassas statik denge hesaplarıyla, arkaya doğru hafif bir kavis çizer.

Omurga eğriliklerinin biyomekaniğini incelemeye başladığınızda, bu eğriliklerin faydalarını sorguladığımızda omurganın her bir omurunun tıpkı bir kemerli köprüdeki ölçüyle kesilmiş taşlar gibi yerleştirildiği görülür. Böylece Porter, bel ağrısının tedavisi için lordozun orijinal tasarımının geri kazandırılması gerektiğini öne sürmüştür.

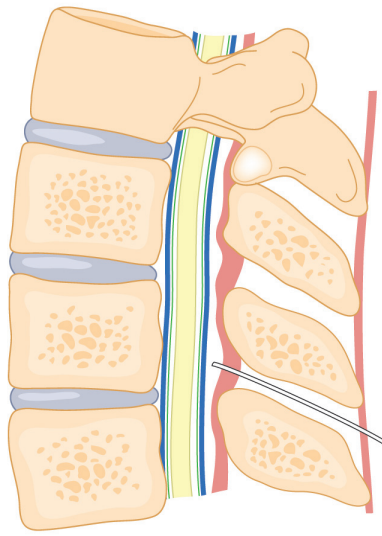
Genellikle aşırı kilo almaktan, spor yapılmadığı için zayıflayan bel kaslarının gücünü kaybetmesinden ve kemik ara maddesinin kalsiyum gibi mineral eksikliğinden dolayı bozulmuş lordoz şekline, eski hâlini kazandırmak için yapılan fizik tedavi egzersizlerinin faydalı olduğu gösterilmiştir. Yeni Zelandalı fizyote-

rapist Robin McKenzie'nin 1956 yılında keşfettiği lordoz eğriliğinin uygun fizik tedavi egzersizleriyle önemli ölçüde düzeltilebildiği ortaya konmuştur.³ Bel bölgesinin lordozu eski hâlini aldıkça bel ağrıları da hafiflemektedir.⁴ Nitekim bu mekanizma bilindikten sonra oturan koltukların bel bölgesi kısmına eğriliği (lordoz) destekleyici parçalar konulması giderek yaygınlaşmıştır.

Omurga'nın Mimarisi

Doktor Porter, İskoçya, Aberdeen Üniversitesinde Cerrahî Ortopedi kürsüsündeki ilk günlerini anlatırken açılış dersinin "Dik Duran İnsan" başlığını taşıdığını belirterek, "İnsan omurgasının muhteşem yapısının şekil ve fonksiyon bakımından mükemmel bir uyum içinde olduğunu anlattım. Omurgadaki problemler; onu formunda tutmadığımızda, aşırı yüklendiğimizde (mesela kilo aldığımızda), yanlış kullandığımızda, uygun olmayan bir oturmayla ve yanlış pozisyonda ağırlık kaldırmada veya kaza geçirdiğimizde ortaya çıkar." diyerek, yaratılıştaki bir kusur olmadığını ifade etmektedir.

Bilhassa omur dediğimiz kemikler sağlamlık ve hafiflik açısından optimize edilmiştir. Bu demektir ki en az madde ile en kuvvetli ve yapılacak hareketlere en uygun yapı inşa edilmiştir. Omurların dış yüzeyleri sert, parlak ve dayanıklı olan kompakt kemikten, iç kısımları ise trabekül denilen desteklerle ağ gibi örülerek güçlendirilmiş, içi boşluklu, süngerimsi



Omurların içinin süngerimsi kemik olması vücudumuzu büyük bir yükten kurtarır.

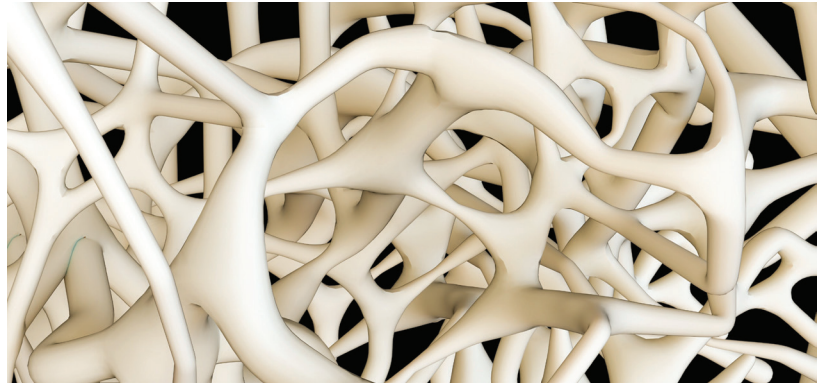
kemik denilen yapısıyla, hafifletilmiş kemikten yapılmıştır.

Porter bu durumu inşaat benzetmesiyle şöyle açıklıyor: "İnşaatların hem güçlü hem de hafif olması için iki plaka arasına yerleştirilmiş petek yapılı bir malzeme ile 'köpük dolgu' tekniğini kullanıyoruz. Vücudumuzun en çok ağırlığa maruz kalan 'orta direği' olan omurların da yaratıldıklarından itibaren dış kısımları sert ve yoğun kemikle, iç kısımları ise süngerimsi kemikle doldurulmuş, böylece hafiflik ile sağlamlık bir arada inşa edil-

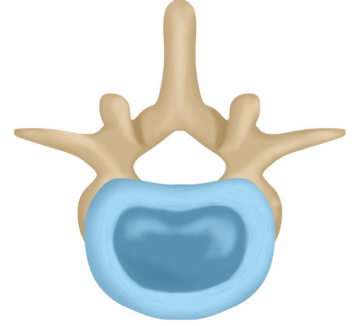
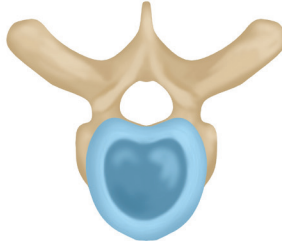
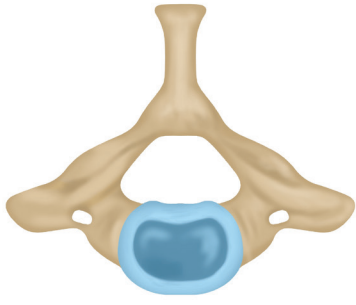
miştir. Ayrıca dört ayaklarıyla yürüyen canlıların aksine omurganın alt kısmı üst kısımdan daha fazla ağırlık taşımak mecburiyetinde olduğundan, omurga boyunca yukarıdan aşağıya doğru inildikçe omurların kesit alanı genişler, yani boyutları artar. Kemikler daha yoğun değildir ama sadece daha büyüktürler. Buna karşılık dört ayakları üzerinde yürüyen hayvanların omurgası yaklaşık olarak yatay pozisyonudadır ve yük her yere yaklaşık olarak eşit dağılır. Bu yüzden omurga boyunca dizilmiş omurlar benzer kesit alanına sahiptir." Şekil ile fonksiyon birbiriyle uyumludur. Bu, tipik bir fizik kanunu olan "yüzey genişledikçe basıncın azalması" prensibine uyum göstermektedir. Şayet evrimcilerin dediği gibi yakın bir zamanda ağaçlardan inip maymunluktan uzaklaşmış ve iki ayak üzerinde durmaya başlamışsak, omur gövdelerimizin dört ayaklı hayvanlardaki gibi olması beklenirdi, fakat gerçek durum böyle değildir.

Disklerdeki Kusursuz Tasarım

Omurgamız sadece omur kemiklerinden ibaret değildir.



Sünger kemiğin mükemmel bir mimarî gösteren ince yapısı



Boyun, göğüs ve bel omurlarının çıkıntılarının her birinin hassas bir vazifesi vardır. Mavi renkli koruyucu diskler de omurların aşırı yükten zarar görmesini engeller.

Önemli olan diğer bir husus, omurlar arasında olağanüstü bir şok emme özelliği gösteren disklerin dik yürüme pozisyonu için nasıl optimize edildiğidir. Omur aralarındaki yastıklar gibi, omurları yerinde tutmaya yardımcı ve üzerine binen yükün ağırlığını söndürücü kıkırdak ve lifli bağ dokusundan yapılmış diskler bulunur. Bu disklerin dış halkasını teşkil eden ve ağırlık bindiğinde çok fazla yayılıp patlamasını önleyen **annulus fibrosus** isimli kuvvetli bir bağ dokusu kılıfı vardır. Diski saran bu halka şeklindeki kılıfın iç kısmı **nucleus pulposus** isimli bir jel ile doldurulmuştur. Bu jel basıncı eşit şekilde dağıtmaya yardımcı olur. Bu sayede omurlara zarar verebilecek stres noktaları ortaya çıkmaz. Annulus fibrosus, memelilerde en bol bulunan protein olan kollajenden yapılmış liflerin teşkil ettiği tabakalardan yapılmıştır.

Doktor Porter, diski koruyan bağ dokusu halkasının özelliklerini şöyle açıklamaktadır: “*Otomobiller için radyal tabakalı lastikler tasarladık, sonra da Allah’ın omurlararası disklerin kenarlarını daha yarılatışın ilk başından itibaren*

radyal katmanlı liflerle inşa ettiğini anlayabildik. Bu yapı sağlıklı bir diski, kemiklerden daha güçlü bir konuma getirmektedir.”

Düşme ve Sırt Ağrısı

Yanlış bir duruşla ağırlık kaldırma veya dengemizi kaybedip düşmemiz durumunda omurlararası disklere yüklenen dengesiz basınç, diskin dış halkasının ezilerek deforme olmasına sebep olabilir. Diskin iç kısmındaki jel benzeri çekirdek yapı, kendi sınırlarının ötesine doğru çıkıntı yaparak bir fitik oluşturur ve bu da omuriliğe baskı yaparak ağrıya yol açar. Halk arasında buna yanlış bir tabir olarak “**disk kayması**” denilir, fakat aslında disk kaymamış, aksine bir yöne doğru şişmiştir.

Fizyoterapist Robin McKenzie, lordoza eski şeklini kazandırma tedavisini 1981 yılında genişleterek “**Mekanik Teşhis ve Tedavi**” şeklinde işin içine diskin merkezî konumuna getirilmesini ve dengeli basıncı da geri kazanmayı dahil etmiştir. Ancak yaşlanmayla birlikte tabii bir netice olarak disk çekirdeğinin su ve jel proteinlerini

kaybetmesiyle ortaya çıkan durumda disklerin incelmesi, sertliğinin artıp gücünün azalması gibi fizyolojik yaşlanma hayatın kaçınılmaz bir sonucudur.

Canlı organizmalarda “küsür” aramaya odaklanmak yerine, hücre ve dokularda ortaya çıkan son derece kompleks biyolojik yapıları, anatomik uyumu ve fizyolojik iş birliğini anlamlandırmaya çalışmak hem tıp biliminin gelişmesine hem de insan bedenine dair daha bütüncül bir bakış açısının oluşmasına katkı sağlayabilir. 🇹🇷

Kaynaklar

1. Bergman, J. (2001): Back problems: how Darwinism misled researchers. *J. Creation* 15 (3): 79-84.
2. Sarfati, J. (2002): Standing upright for creation. Jonathan Sarfati chats with human spine expert Richard Porter about his science and faith. *J. Creation* 25 (1): 25-27.
3. Smail, R. (1990): Oh, my aching back! *J. Creation* 12 (4):20-21.
4. Namnaqani, F.I. et al. (2019): The effectiveness of McKenzie method compared to manual therapy for treating chronic low back pain: a systematic review, *J. Musculoskeletal and Neuronal Interactions* 19 (4): 492-499.



Entegrasyonu Yeniden Düşünmek: Konumdan İlişkiye

insan bazen yeni bir ülkeye yerleşir; fakat ilişkilere yerleşmek çoğu zaman daha uzun sürer. Entegrasyon genellikle teknik bir uyum süreci olarak ele alınır. Dil öğrenmek, istihdama katılmak, sosyal çevre edinmek ve yaşanan ülkenin kültürel kodlarını tanımak bu sürecin en görü-

nür başlıklarıdır. Kuşkusuz bunların her biri önemlidir. Ancak göç ve yer değiştirme tecrübesi yaşamış fertlerle yakından çalışıldığında zorlanmanın çoğu zaman bu teknik alanlarda değil, daha derin bir düzlemde hissedildiği görülür.

Bir insan yeni bir ülkeye taşınabilir, dili öğrenebilir ve iş bulabilir. Günlük

hayatın ritmine dışarıdan bakıldığında uyum sağlanmış gibi görünür. Buna rağmen kendini o toplumun içinde gerçekten yerleşmiş hissetmeyebilir. Aynı sokaklardan geçer, aynı dili konuşur, aynı mekânlarda bulunur; fakat ilişki olarak hâlâ dışarıda kalmış gibidir. Bu durum entegrasyonun yalnızca sosyolojik bir mesele olmadığını gösterir. İctimaî yapının içinde gerçekleşen bu süreç, aynı zamanda insanın iç dünyasında şekillenen psikolojik bir deneyimdir. Bu sebeple entegrasyonu anlamak için psikolojik ve sosyolojik boyutları birlikte düşünmek gerekir. İnsan yeni bir ülkeye geldiğinde önce sokaklara, kurumlara ve kurallara alışır. Ne var ki kendini gerçekten yerleşmiş hissetmesi, çoğu zaman insanlarla kurabildiği münasebetin niteliğine bağlıdır.

Son yıllarda göç psikolojisi alanında yapılan çalışmalar da bu noktaya işaret eder. Entegrasyon artık yalnızca bireyin yeni bir topluma uyum sağlaması olarak değil, toplum ile birey arasında kurulan karşılıklı bir ilişki ve aidiyet süreci olarak ele alınmaktadır.

İnsan yalnızca bir düzene alışmaz; o çevredeki insanlarla yeni bir ünsiyet kurmayı da öğrenir. Bu karşılaşmada belirleyici olan genellikle kişinin ne kadar “doğru” uyum sağladığı değil, ilişkiye hangi içsel konumdan yaklaştığıdır. İnsan ilişkileri çoğu zaman yatay bir zeminde gelişir. Buna rağmen birçok kişi farkında olmadan ilişkilere belirli bir içsel konumdan yaklaşır.



Mesele yalnızca yeni bir topluma uyum sağlamak değil, başkasının varlığına içten bir açıklıkla yaklaşabilmektir. İnsan kendini savunmaya çekilmediğinde, karşısındakini açıklamaya değil anlamaya yöneldiğinde gerçek temas ortaya çıkar. Bu yüzden insanın gerçekten yerleştiği yer çoğu zaman bir ülke değil, kurabildiği ilişkidir.

Bazıları geri çekilmeyi ve görünmez kalmayı seçer. Bazıları ise kendini daha yukarıda konumlandıran bir savunma geliştirir. Her iki durumda da yakınlığın alanı daralarak gerçek temas sınırlı kalır.

Bu içsel konumların kökü çoğu zaman yetişkinlikte değil, çok daha erken bir dönemde, aile içinde şekillenir. Çünkü aile çocuğun karşılaştığı ilk toplumsal ortamdır. Çocuk

ilk kez orada görülmeyi, duyulmayı, sınırla karşılaşmayı ve yakınlık kurmayı tecrübe eder. Sözün tonu, bakışın dili, yakınlığın güveni ve mesafenin soğukluğu ilk olarak aile içinde öğrenilir. Bu deneyimler yalnızca çocuklukta kalmaz; bireyin ilerleyen yıllarda kuracağı ilişkilerin de görünmez altyapısını oluşturur. Terapi sürecinde bunun yansımalarına sıkça rastlamak

mümkündür. Bir danışanım, yaşadığı ülkede düzenlenen mahallî bir kutlamaya katıldığını anlatmıştı. Gün boyunca insanların kendisiyle konuştuğunu, hâl hatır sorduğunu ve onu sohbetlerine dâhil etmeye çalıştığını söylüyordu. Buna rağmen eve döndüğünde içinde kalan duygu belirgin bir dışlanmışlıktı. Görüşmeler ilerledikçe, bu hissin kaynağının bulunduğu ortamdan ziyade çocukluk yıllarında aile içinde tekrar tekrar tecrübe ettiği görülmeme ve ait hissedememe duygusu olduğu ortaya çıktı. Yıllar önce oluşan bu duygu, bambaşka insanların arasında yeniden canlanmıştı. O an fark ettim ki bazen insan yeni bir çevrenin içine değil, geçmişte kendisi hakkında oluşmuş bir duygunun içine girer.

Bağlanma kuramının da işaret ettiği gibi insanın güven duygusu büyük ölçüde erken dönemde yaşadığı görülme ve karşılıklı deneyimleriyle şekillenir¹. Çocuk ilişkide özne olarak hissedebildiğinde yetişkinlikte de karşılaşmalara daha açık bir yerden yaklaşabilir. Buna karşılık hiyerarşinin ilişkinin önüne geçtiği aile ortamlarında çocuk çoğu zaman özne olarak değil düzenin bir parçası olarak şekillenir. Görünürde bir işleyiş vardır; fakat bağ kırılgandır. Düzen bulunur ancak yakınlık zayıf kalır.

Bu fark bazen gündelik hayatın küçük bir sahnesinde bile kendini belli eder. Sözgelimi bir ebeveynin sofrada çocuğa “Tabağındakini bitireceksin.” demesi ile “Doyduğunu hissediyorsan kalkabilirsin.” demesi



arasında yalnızca bir ifade farkı yoktur. İlkinde çocuk otoriteye uyum sağlamayı öğrenir. İkincisinde ise bedeniyle irtibat kurmaya ve ihtiyacını ifade etmeye davet edilir.

İlişki yerine uyumun ağır bastığı ortamlarda çocuk çoğu zaman kendi ihtiyaçlarını geri plana atmayı öğrenir. Bu durum, ilerleyen yıllarda kişinin dünyaya yaklaşma biçimini de etkileyebilir; yeni bir toplumsal ortamla karşılaştığında bazen geri çekilme eğilimi gösterir, bazen de kendini savunmaya alan bir üstünlük hissi geliştirir.

Bu iki psikolojik duruş oldukça tanındıktır. Birincisi değersizlik hissiyle ilişkili geri çekilmedir. Bu durumda kişi kendini eksik ya da yetersiz hisseder; ilişkilere temkinli yaklaşır ve çoğu zaman görünmez kalmayı tercih eder. İkinci duruş ise örtük bir üstünlük hissiyle ortaya çıkar. Kişi kendini daha doğru, daha bilinçli ya da daha ahlakî bir yerde konumlandırır. Bu tutum açık biçimde dile getiril-

mese bile günlük etkileşimlerde hissedilebilir.

Gündelik hayatın küçük ayrıntılarında bu mesafeyi görmek mümkündür. Yemek alışkanlıklarını küçümsemek, temizlik anlayışını yetersiz bulmak ya da sofrâ kültürünü kaba görmek gibi küçük yargılar görünmez sınırlar üretir. Böyle anlarda kültürel fark merak edilen bir alan olmaktan çıkar ve mesafe üreten bir ölçüye dönüşür.

Aslında bizim irfan dünyamız da insanın, başkalarıyla kurduğu münasebette ne yukarıdan bakan ne de kendi değerini unutan bir yerde durması gerektiğini hatırlatır. Kur’ân-ı Kerim’de Uhud sonrasında moral olarak sarsılmış topluluğa hitaben geçen, “Sakın yılmayın, üzüntüye kapılmayın, eğer iman ediyorsanız mutlaka üstün gelirsiniz!” âyet-i kerimesi bu açıdan dikkat çekicidir.² Bu ifade zaman zaman başkalarına karşı bir üstünlük çağrısı olarak da yorumlanmıştır. Ancak bağ-

lamı dikkate alındığında insanın kendi çözülüşüne karşı ayağa kalkmasını hatırlatan bir moral çağrısıdır.

Fethullah Gülen Hocae-fendi'nin yorumlarında da bu nokta özellikle vurgulanır. Ona göre Kur'ân-ı Kerim'de geçen bu ifade başkalarına tahakküm etmek anlamına gelmez; insanlığa örnek olabilecek bir ahlaki duruşu ifade eder³. Benzer bir düşünceyi şu yaklaşımda da görmek mümkündür: İnsanları yukarıdan çekmek değil, yan yana yürüyerek hakikate götürmek gerekir.⁴

İlişkilerin psikolojik özünü umumiyetle bu karşılıklılık zemininde ortaya çıkar. En küçük aile ortamından en geniş toplumsal çevreye kadar ilişkiler insanların birbirini gerçekten duyabildiği ve ifade edebildiği ortamlarda güçlenir. Yukarıdan bakan bir ilişki de sürekli aşağıda duran bir ilişki de gerçek teması daraltır.

Çeşitliliğe değer vermek de ancak böyle bir zeminde anlam kazanır. Farklı yaşam biçimlerinin ve kültürlerin karşılaşması bir tehdit değil, öğrenme alanı olarak görüldüğünde ilişki derinleşir. Bunun neticesinde de gerçek temas doğar.

Bazen hayatın içinden küçük bir karşılaşma, uzun uzun anlatılamayan bir düşünceyi beklenmedik bir sadelikte görünür kılar: Fransa'da Christine adında yakın bir arkadaşım var; zaman zaman bir araya gelip kitaplar okuyor, ardından uzun sohbetlerle metinler üzerine düşünmeye devam ediyoruz. Her buluşmamızda onun hayatına yeni bir şey eklediğini fark ediyorum.

Bir gün gittiğimde evinde bir piyano görüyorum ve kendi kendine çalmayı öğrenmeye başladığını anlatıyor; başka bir buluşmada yeni bir yabancı dilin ilk kelimeleriyle uğraştığını söylüyor; bir başka gün ise bir sanat atölyesine katılmayı planladığından söz ediyor. Yaş ilerledikçe hayatın daralması gerektiğine dair yerleşik düşüncelerin aksine, onun dünyası sanki her yıl biraz daha genişliyor.

Bu canlılığın başka bir yüzünü birlikte yaptığımız tai chi çalışmalarında da görüyorum. Küçük bir grubumuz var ve her defasında doğanın içinde, açık havada buluşuyoruz. Kışın, soğğun iyice hissedildiği günlerde içimden bazen, "Bugün belki ara veririz." diye geçiriyorum fakat bunu sorduğumda Christine'in cevabı değişmiyor. Sakin ama kararlı bir şekilde buluşma saatini hatırlatıyor. Bu küçük ısrar bana her seferinde aynı şeyi düşündürüyor: İnsanın iyi oluşunu besleyen şeyler çoğu zaman hayatın içinde kendiliğinden kalmıyor; onları bilinçli bir şekilde hayatın merkezinde tutmak gerekiyor.

Bir gün kültürler üzerine konuşurken ona bizim toplumumuzda birçok kadının kırk beş elli yaşına geldiğinde hayatın büyük ölçüde tamamlandığını düşünmeye başladığını, kendilerini daha çok çocuklarına ve ailelerine adadıklarını söyledim. Gü-lümsedi ve son derece sade bir ifadeyle şöyle dedi: "Biz Fransızlar deriz ki ölüm ancak öldüğünde gelir." Bu cümlede öğretici bir üstünlük ya-

da hayranlık uyandırmaya çalışan bir ton yoktu; yalnızca hayatın hâlâ devam ettiğini hatırlatan sakin bir açıklık vardı. O an zihnimde Kasas sûresinde geçen "Allah'ın sana ihsan ettiği bu servetle ebedî âhiret yurdunu mâmur etmeye gayret göster, ama dünyadan da nasibini unutma!"⁵ âyeti yankılandı.

Belki de birlikte yaşamak, tam olarak böyle bir şeydir: Birbirine bir şey öğretmeye çalışmaktan çok, yan yana yürürken hayatın farklı ihtimallerini fark edebilmek. İnsanların birbirini değiştirmeye çalışmadığı, yalnızca aynı dünyanın içinde farklı biçimlerde var olabildiği anlarda ilişki başka bir derinlik kazanır. Kültürlerin karşılaşması da ancak böyle bir zeminde mânâ kazanır; çünkü mesele yalnızca yeni bir çevreye alışmak değil, başkasına karşı gönül kapılarını açık tutabilmektir. İnsan kendini savunmaya çekilmediğinde, karşısındakini açıklamaya değil anlamaya yöneldiğinde gerçek temas ortaya çıkar. Bu yüzden insanın gerçekten yerleştiği yer çoğu zaman bir ülke değil, kurabildiği ilişkidir. 

Kaynaklar

1. Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss*. New York: Basic Books.
2. Kur'ân-ı Kerim, Âl-i İmrân sûresi, 3/139, (Yıldırım, S., *Kur'ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Mealî*, Define Yayınları, s. 66, Ocak 2013, İstanbul).
3. Gülen, F. (1990). *Kalbin Zümriü Tepeleri*. İstanbul: Nil Yayınları.
4. Gülen, F. (2000). *Dert Musikisi*. İstanbul: Nil Yayınları.
5. Kur'ân-ı Kerim, Kasas sûresi, 28/77, (Yıldırım, S., a.g.m., s. 393).

Dilin Keskin Ucu

Dil, Allah'ın insana bahşettiği en büyük imkânlardan biri olduğu kadar, en ağır imtihanlardan da biridir. Onunla gönüller yapılabilir, kalbler kazanılabilir; aynı dille her şey de yıkılabilir. Bu sebeple insan, dilini sadece doğru konuşmaya değil, güzel konuşmaya da alıştırmalıdır. Güzel konuşmak; süslü cümleler kurmak değil, incitmeden, küçümsemeden ve yaralamadan ifade edebilmektir. Dil bir kılıçtır; onu hangi yöne çevirdiğimiz, kim olduğumuzu ele verir.

Insan kendini en çok diliyle inşa eder. Düşüncelerini, niyetlerini, sevgisini ve öfkesini kelimelerle dışa vurur. Bu sebeple dil, sıradan bir iletişim aracı değil; insanın iç dünyasının aynasıdır. Kişinin kalbinde ne varsa, zamanı geldiğinde diliyle ortaya dökülür. Güzel bir kalb, güzel bir dili; bozulmuş bir iç âlem ise sert, kırıcı ve hoyrat bir dili beraberinde getirir.

Konuşabilme kabiliyeti, Allah'ın insana lütfettiği en büyük nimetlerden biridir. İnsan bu nimet sayesinde hakikati savunur, merhameti yayar, adaleti hatırlatır. Aynı dil, yanlış kullanıldığında fitnenin, kırılmanın ve telafisi zor yaraların da kaynağı hâline gelir. Bu yüzden dil, masum bir araç değil; ağır bir emanet ve ciddi bir imtihandır.

Kadim filozoflar, insanın mümeyyiz vasfını konuşabilmesinde görmüşlerdir. İnsan, konuşarak düşünür; düşünerek konuşur. Kelimelerle anlam kurar, anlamla dünyasını şekillendirir. Büyük mütefekkirler, insanın kelimelerle sadece başkalarına değil, aynı zamanda kendine de yön verdiğini ifade ederler. İnsan, kendine nasıl konuşuyorsa zamanla öyle biri hâline gelir. Bu yönüyle dil, insanın geleceğine yön verebilecek kadar güçlüdür.

Ancak bu güç, ahlakla terbiye edilmediğinde tehlikeli hâle gelir. Dil, keskin bir bıçak gibidir. Ustanın elinde faydalı bir alete dönüşürken, hoyrat bir elde yıkıma sebep olur. Büyük âlimler bu yüzden dili

“iki ucu keskin bir silah” olarak tarif etmişlerdir. Bir ucu hikmetle tutulduğunda kalbleri birleştirir; diğer ucu nefisle savrulduğunda gönülleri paramparça eder.

Kılıç bedenleri yaralar; dil ise kalbleri. Beden yaraları zamanla iyileşir, izi silinir. Fakat sözle açılan yaralar, insanın hafızasında, öz güveninde ve ilişkilerinde derin izler bırakır. Nice insanlar vardır ki yıllar önce duydukları bir cümleyi hâlâ içlerinde taşırlar. Nice dostluklar, nice aile bağları vardır ki büyük felaketlerle değil, düşünülmeyen söylenen birkaç kelimeyle sarsılmıştır. Zira, dil güven denen iksirin de en büyük düşmanlarından biridir. Kantarı kaçan bir dil, bu iksiri dağıtır ve geriye endişeli nesiller bırakır.

Kalb kırmak, basit bir nezaketsizlik değildir; ağır bir manevî mesuliyettir. Büyükler, kalb kırmayı Kâbe'yi yıkmaktan beter görürken, kalbin ilahi nazarın yöneldiği bir emanet olduğuna dikkat çekerler. Bir gönlü incitmek, emanet bilincini zedelemek, haddini aşmaktır. Bu yüzden irfan geleneğimizde “dil yarası” en ağır yaralardan biri sayılmıştır. Bu söz, Farsça kullanımıyla gönül yarası anlamında kullanılsa da Türkçe ifadesiyle dilin açtığı yaralar anlamında da kullanılsa yerindedir. Nitekim bir hadislerinde Fahr-i kâinat Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) şöyle buyurur: “Âdemoğlu sabaha erdiğinde, bütün azaları dile yalvarır ve şöyle der: ‘Bizim hakkımızda Allah’tan



Sosyal medya, insanlara düşünmeden konuşma ve sorumluluk almadan yargılama imkânı sunmaktadır. Yüz yüze söylendiğinde insanı durduran cümleler, ekran arkasında pervasızca dile getirilmektedir. Oysa kelimeler sanal değildir; muhatabın kalbinde gerçek yaralar açar. Büyükler eskiden “Söz uçar, yazı kalır.” derdi; bugün olsa belki de “Söz kalıyor, iz bırakıyor.” demek isterlerdi.

kork! Çünkü biz sana bağlıyız. Sen düzgün olursan biz de düzgün oluruz, sen eğrilersen biz de eğriliriz.” (Tirmizî, Zühd, 61)

Ne var ki insanlar çoğu zaman diliyle işlediği hataları hafife alır. Eliyle yaptığı kötülüğü fark eder, diliyle yaptığı kırgınlığı ise sıradanlaştırır. Dedikodu, çekiştirme, alay, ima, gereksiz eleştiri, şaka ve teşhir... Bunların hepsi “Bir şey olmaz.” denilerek başlayan; ama kalblerde derin izler bırakan dil yanlışlarıdır. Büyük ahlak âlimleri, dil günahlarının bu kadar yay-

gın oluşunu, “kolay işlenmesi ama zor telafi edilmesi” ile açıklarlar. İmâm-ı Gazâlî’nin *İhyâ*’da büyük bir bölümü “Dilin Afetleri” konusuna ayırması çok anlamlıdır.

“Ben aslında öyle demek istemedim.” cümlesi, çoğu zaman yıkılan gönülleri onarmaya yetmez. Çünkü söz, niyetten çok muhatabın kalbinde bıraktığı etkiyle anlam kazanır. İnsan, sadece söylediğinden değil; söylediğinin karşı tarafta doğurduğu sonuçtan da sorumludur. Hikmet ehli insanlar bu yüzden, konuşmadan önce kelimeleri akıldan değil, vicdandan geçirmeyi öğütlemişlerdir.

Bu noktada Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) dili, başlı başına bir ölçüdür. O, en ağır ithamlar karşısında bile sükûnetini korumuş; diliyle kimseyi incitmemiştir. Hakikati savunurken dahi kalb kırmamış, muhatabını rencide etmemiştir. Büyük sahabeler, onun konuşurken muhatabının seviyesini, hâlini ve ruh dünyasını ne kadar gözettiğini hayretle anlatırlar. Onun ölçüsü nettir: *İnsanlara zarar veren bir dil, hangi gerekçeyle olursa olsun makbul değildir.*

Derviş Yunus’un şu dizele-ri bu hususta asırlardır bize nasihat eder niteliktedir:

Bir kez gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil

Bir gönülü yaptın ise
Er eteğin tuttun ise
Bir kez hayır ettin ise
Binde bir ise az değil

Yol odur ki doğru vara
Göz odur ki Hakk’ı göre
Er odur alçakta dura
Yüceden bakan göz değil...

Dilin en sinsi tarafı, çoğu zaman “hakikat” kılığına bürünmesidir. Eleştiri adı altında kırmak, nasihat görüntüsü altında üstünlük kurmak, doğruluk iddiasıyla teşhir etmek... Büyük arifler, bu tür konuşmaları “nefsin hakikatle kamufle edilmesi” olarak görmüşlerdir. Oysa hikmet, sadece doğruyu bilmek değil; doğruyu doğru zamanda, doğru kişiye ve doğru üslupla söyleyebilmektir. Her doğru her yerde söylenmez; her suskunluk da korkaklık değildir. Bazen susmak, konuşmaktan daha ahlakî bir tercihtir.

Bugün ferdî ve içtimâî birçok problemin temelinde kontrolsüz dil yatmaktadır. Aile içi kırımlar, dostlukların bitişi, toplumsal kamplaşmalar ve derin ayrışmalar çoğu zaman kelimelerin hoyratça kullanılmasından doğar. İnsanlar dinlemek yerine konuşmayı, anlamak yerine hüküm vermeyi, merhamet yerine yargılamayı tercih ettikçe dil bir köprü olmaktan çıkar, uçuruma dönüşür.

Bu tehlike, güç ilişkilerinde daha da büyür. Büyükler, “Sözün ağırlığı, söyleyenin makamıyla artar.” demiştir. Bir öğretmenin öğrencisine, bir yöneticinin çalışanına, bir âlimin cemaatine söylediği sözler sıradan değildir; yön verir, iz bırakır, bazen kade- rin tezahürüne sebep teşkil eder. Bu yüzden makam büyüdükçe dilin sorumluluğu da artar. Sözü etkili olanın, daha yumuşak, daha dikkatli

ve daha merhametli konuşması gerekir.

Modern çağda bu imtihan daha görünür hâle gelmiştir. Sosyal medya, insanlara düşünmeden konuşma ve sorumluluk almadan yargılama imkânı sunmaktadır. Yüz yüze söylendiğinde insanı durduran cümleler, ekran arkasında pervasızca dile getirilmektedir. Oysa kelimeler sanal değildir; muhatabın kalbinde gerçek yaralar açar. Büyükler eskiden “Söz uçar, yazı kalır.” derdi; bugün olsa belki de “Söz kalıyor, iz bırakıyor.” demek isterlerdi.

İnsan, dilini korumadıkça ahlakını koruyamaz. Ahlak, sadece davranışlardan ibaret değildir, kelimeler de ahlakın bir parçasıdır. Güzel söz, Resûlullah Efendimiz’in dilinde ve irfan geleneğinde sadaka hükmünde görülmüş; kötü söz ise kul hakkı doğuran ağır bir vebal olarak değerlendirilmiştir. Dil terbiyesi olmayan dindarlık sertlik üretir; nezaketten yoksun hakikat ise insanları hakikat-ten uzaklaştırır.

Sonuç olarak dil, Allah’ın insana bahsettiği en büyük imkânlardan biri olduğu kadar, en ağır imtihanlardan da biridir. Onunla gönüller yapılabilir, kalbler kazanılabilir; aynı dille her şey de yıkılabilir. Bu sebeple insan, dilini sadece doğru konuşmaya değil, güzel konuşmaya da alıştırmalıdır. Güzel konuşmak; süslü cümleler kurmak değil, incitmeden, küçümsemeden ve yaralamadan ifade edebilmektir. Dil bir kılıçtır; onu hangi yöne çevirdiğimiz, kim olduğumuzu ele verir. ❏

Varlığın Dört Yüzü: Evvel-Âhir ve Zâhir-Bâtın

Esmâ-i İlâhiye'den Evvel ve Âhir isimleri, insanın zaman algısını; Zâhir ve Bâtın ise mekân algısını belirler. Biz zamanı başı ve sonu olan bir akış olarak algılarız. Mekânı ise görünen ve görünmeyen boyutlarıyla okuruz. Aslında bu dört isim, insanın varlığı nasıl okuyacağını belirleyen temel koordinatları çizer.

Insan, varlık sahnesine çıktığı andan itibaren iki temel sınırla karşı karşıyadır: *Zaman* ve *mekân*. Ne kadar düşünürsek düşünelim ne kadar derinleşirsek derinleşelim, algımız hep bu iki eksen üzerinden şekillenir. “Ne zaman?” ve “Nerede?” soruları, insan idrakinin kaçamadığı iki temel sorudur. Tam bu noktada, Allah'ın (celle celâluhu) nâmütenâhî isimlerinden *Evvel-Âhir* ve *Zâhir-Bâtın* esmâsı, “bütün esmâyı ırcâ edeceğimiz dört temel isim”¹ olarak, insanın zaman ve mekânla sınırlı oluşunu anlamlandıran anahtar kavramlar olarak karşımıza çıkar.

Bediüzzaman Said Nursî'nin Mesnevî-i Nûriye'de ifade ettiği şu cümle bu bakışla çok daha anlamlı hâle gelir: "Arş; Allah'ın Evvel, Âhir, Zâhir ve Bâtın isimlerinin halîtasıdır." Belki de Arş, bu dört ismin birlikte tecelli ettiği, zaman-mekân algımızın üstünde bir hakikati temsil eder.

Evvel ve Âhir, insanın zaman algısını; Zâhir ve Bâtın ise mekân algısını belirler. Biz zamanı başı ve sonu olan bir akış olarak algılarız. Mekânı ise görünen ve görünmeyen boyutlarıyla okuruz. Aslında bu dört isim, insanın varlığı nasıl okuyacağını belirleyen temel koordinatları çizer.

Zâhir-Bâtın çoğu zaman "dış" ve "iç" olarak açıklanır; fakat bu ikilik, sadece maddî bir dış-iç ayrımı değildir. Daha derin bir okumayla, bazen görünür olan, bazen görünmeyen bir varlık düzenine işaret eder. Bir şeyin var olması için her zaman gözle görülür olması gerekmez. Gözle görülmeyen pek çok varlık vardır ama gizlidir, potansiyeldedir, saklıdır.

Bu durumu iki boyutlu bir koordinat düzlemi gibi düşünebiliriz. Nasıl ki bir noktanın yeri ancak x ve y eksenleriyle tarif edilebiliyorsa, varlık da Zâhir-Bâtın ve Evvel-Âhir eksenleriyle anlam kazanır. İşte burada modern bilimin iki temel ilkesi, bu hakikati anlamamızda bize eşlik eder: *Termodinamiğin birinci ve ikinci kanunları*.

Birinci Kanun: Enerji Kaybolmaz, Sadece Şekil Değiştirir

Zâhir-Bâtın Okuması

Termodinamiğin birinci kanunu der ki: *Enerji yok olmaz, var edilemez; sadece form değişir.** Yani bir şey bazen görünür

olur, bazen görünmez hâle gelir. Bu, Zâhir-Bâtın isminin kâinattaki tecellisine çok tanıtık bir örnektir. Mesela güneşten gelen enerji... Gözle gördüğümüz bir ışık olarak yapraklara ulaşır. Fotosentez sırasında bu enerji kimyevî enerji hâline dönüşür ve yaprakta "saklanır". Artık görünmezdir, bâtındadır. İnsan o yaprağı ya da o bitkiyi yediğinde, bu enerji tekrar ortaya çıkar; iş ve ısı olarak insan bedeninde zâhir olur.

Ya da rüzgâr... Kendisi görünmezdir. Ama okyanusta dalga olduğunda, bir yelkenliyi hareket ettirdiğinde, bir türbini döndürdüğünde artık görünür hâle gelir. Enerji hep oradadır; sadece bazen bâtın, bazen zâhir olur. Aslında bizim mekân algımız da böyledir. Enerjinin belirli noktalarda görünür hâle gelmesiyle, "Burada bir varlık var." deriz. Varlık, çoğu zaman enerjinin zâhir olduğu yerlerde kendini bize gösterir.

Peki ya denizlerdeki su... Güneşin ısıyla buharlaşır ve görünmez hâle gelir (bâtın). Atmosferde yükselir, soğur ve bulut olarak tekrar zâhir olur. Yağmur olarak yere düşer, nehirlerde akar (zâhir), sonra toprağa sızar ve yeraltı tabakalarında saklanır (bâtın).

İkinci Kanun: Entropi ve Zamanın Yönü

Evvel-Âhir Okuması

Termodinamiğin ikinci kanunu ise entropiyle ilgilidir. Ent-

ropi sürekli artar ve sistemler düzensizliğe doğru gider. Bu kanun, bizim zaman algımızın temelini oluşturur. Bir yumurtayı düşünelim. Sağlam bir yumurta düzenlidir. Kırıldığında ise entropi artar; düzensizlik oluşur. Bir video izlediğimizi varsayalım: Eğer videoda yumurta kırılıyorsa, zamanın ileri aktığını anlarız. Ama kırılmış yumurta kabuğunun parçaları bir araya gelip yumurtanın içine geri giriyorsa, işte o zaman "Zaman tersine akıyor." deriz. Bu basit örnek bize şunu söyler: Zaman algımız, entropinin yönüyle şekillenir. Evvel'den Âhir'e doğru giden bu akış, insan zihninde zamanın tek yönlü olmasını sağlar. İşte Evvel-Âhir ismi, bu geri dönüşmez zaman tecrübesinin ilahî arka planını bize hissettirir.

Eğer Evvel-Âhir'i yatay x eksen, Zâhir-Bâtın'ı dikey y eksen olarak düşünersek, kâinattaki varlığımız bu iki eksenin kesişiminde anlam kazanır. Zaman ve mekân, bu dört ismin tecellisiyle bizim için okunur hâle gelir. Tasavvufta geçen "lâ-mekân" ve "lâ-zaman" kavramları da belki bu düzlemin merkezine, yani (0,0) noktasına işaret eder. O noktada ne zaman vardır ne de mekân; ne evvel ne âhir; ne zâhir ne bâtın... Sınırların kalktığı bir idrak noktası. Zaman ve mekânın çözüldüğü, bütün bu eksenlerin anlamını yitirdiği bir hakikat noktası...

Bediüzzaman Said Nursî'nin Mesnevî-i Nûriye'de ifade ettiği şu cümle bu bakışla çok daha anlamlı hâle gelir: "Arş; Allah'ın Evvel, Âhir, Zâhir ve Bâtın isimlerinin halî-tasıdır."² Belki de Arş, bu dört ismin birlikte tecelli ettiği, zaman-mekân algımızın üstünde bir hakikati temsil eder.³

Tekvînî Âyetlerde Zâhir-Bâtın Okumaları

Bu dört ismin tecellisini sadece kâinatta değil, insanın kendi yaratılışında da okumak mümkündür. İnsan, sadece doğup yaşayan ve ölen bir varlık değildir; zaman ve mekân eksenlerinde ilerleyen bir tecelliler zinciridir. Evvel'i, Âhir'i, Bâtın'ı ve Zâhir'i üzerinde taşıyan bir varlıktır. Bediüzzaman Hazretleri'nin sıkça yaptığı gibi, insanı anlamak için tohuma bakmak yol göstericidir.

Tohum, dışarıdan bakıldığında kuru, cansız ve basit görünür. Ama bânında; kökü, gövdeyi, yaprağı, çiçeği ve meyveyi içine alan bir bütünlük programı saklıdır. Dölleme sonucu oluşan ve uygun şartlarda bütün bir insanı meydana getirme potansiyelini içinde taşıyan ilk hücremiz olan zigot da böyledir. Anne ve babadan gelen iki ayrı soyun hafızası tek bir hücrede buluşur; bütün bir bedenün yönleri, organları ve ihtimalleri daha hiçbir şey görünmezken orada, bir tohum olarak durur. Mikroskobik ölçekte bir nokta gibi görünen bu hücre, aslında baştan sona bir ömrün güzergâhını içinde taşıyan yoğun bir başlangıçtır.

Zigot, bu yönüyle sadece biyolojik bir ilk hücre değil;



Hayatta "bitti" dediğimiz nice şey, belki de yeni bir başlangıcın eşiğidir. Görünmeyen yok değildir; açılmayan, iptal edilmiş değildir. Belki henüz zâhir olmamıştır. İnsanın en büyük yanılgısı, kendini içinde bulunduğu anla sınırlı sanmasıdır.

henüz hiçbir şey zâhir olmadan, her şeyin düzeninin kurulduğu bir evveldir. Ne kalp görünür ne beyin; ama ikisi de oradadır. Varlık, bir süre bânı olarak taşınır; zamanı gelince zâhir olur.

Bu ilk hücrenin içe dönük yüzü bânıdır. Genlerde yazılı olanlar, onların ne zaman açılıp kapanacağına dair ince ayarlar ve hücrenin sessiz işleyişi bu yüzü oluşturur. Gözle görünmeyen bu derin düzen, her hücrenin "ne olacağına" ve hayatın hangi istikamete akacağına içeriden yön veren saklı bir altyapı gibidir. Bânı, varlığın içten kurulan mimarisidir. Zamanla bu iç düzen dışarı taşar. Yüz çizgilerimiz, ses tonumuz, yürüyüşümüz, güçlü ve zayıf yanlarımız hep zâhirde okunmaya başlar. Dışarıdan bakıldığında ilk karşılaşılan, aynalara ve kayıtlara en çok düşen katman çoğu

zaman bu yüzdür. Yani zâhir, bânının zaman içinde okunur hâle gelmesidir.

Âhire geldiğimizde, tohum örneği yine yol gösterir. Ağaç büyür, meyve verir ve o meyvenin içinde yeni bir tohum oluşur. Ağaç "bitmiş" olmaz; aksine, kendi başlangıcını yeniden üretmiş olur. İnsan için de âhir budur. Zigottan gelişen birey, olgunlaştığında yumurta veya sperm üretir. Bu yumurta veya sperm, zigottaki başlangıç bilgisinin işlenmiş, ayıklanmış, yeniden düzenlenmiş hâlidir. Beden geçicidir; ama nesil devam eder. Ağaç kurur, ama tohumu kalır. İnsan ölür, ama âhir olarak ürettiği yumurta, yeni bir evvele kapı açar. Böylece Evvel ile Âhir, doğrusal değil; döngüsel bir bağ kurar.

Bu noktada çok önemli bir şey fark edilir: Evvel ve Âhir birbirinden kopuk değildir.



Hazreti Musa ve Hızır (aleyhimesseleâm) vak'asında gördüğümüz gibi, zâhir ile bâtın arasındaki mesafe ancak bu müşahedenin derinliğiyle aşılar. Zâhir tevhidden bâtın tevhide geçiş işte bu dört ismi idrak etmekle mümkün olur.

Evvel, Âhir'e doğru açılır; Âhir ise yeni bir Evvel'in eşiğidir. Zaman çizgisi tek yönlü görünse de hikmet düzeyinde devreden bir süreklilik vardır.

İnsan, çoğu zaman kendini yalnızca zâhir üzerinden tanır; gördükleri, ölçtükleri ve adına başarı ya da başarısızlık dediği sonuçlar üzerinden... Oysa Evvel, Âhir, Zâhir ve Bâtın ile baktığında, zâhirin bâtının kısa bir tercümesi olduğu; Evvel'in ise Âhir'den kopuk olmadığı fark edilir. Hayatta "bitti" dediğimiz nice şey, belki de yeni bir başlangıcın eşiğidir. Görünmeyen yok değildir, açılmayan iptal edilmiş değildir; belki henüz zâhir olmamıştır. İnsanın en büyük yanılgısı, kendini bulunduğu anla sınırlı sanmasıdır. Oysa her insan hem Evvel hem Âhir hem Zâhir hem de Bâtın taşır. Bu dört isim, insana kendi hakikatini okumayı öğretir. İnsan, sadece şu an gördüğü ve yaşadığı değildir; o, geçmişinden gelen bir evvelin taşıyıcısı, geleceğe uzanan bir âhirin tohumudur. Bâtının-

da taşıdığı sırlar, henüz zâhir olmamış potansiyeller vardır. Zâhirinde ise bâtının yansımaları, içinden gelen hakikatin iz-düşümleri okunur.

Varlık, bu dört yüzüyle insana her an yeniden açılan, tecelli hâlindeki bir emanettir. İnsan, bu dört ismi kendi mahiyetinde ve kâinatta okuyabildiği ölçüde hem kendini hem de Yaratıcısını tanır. Bu tanıma, sadece akılla değil; kalble, sezgiyle ve derin bir müşahede ile gerçekleşir. Hazreti Musa ve Hızır (aleyhimesseleâm) vak'asında gördüğümüz gibi, zâhir ile bâtın arasındaki mesafe ancak bu müşahedenin derinliğiyle aşılar. Zâhir tevhidden bâtın tevhide geçiş, işte bu dört ismi idrak etmekle mümkün olur.

Sonuç olarak, Allah'ın *Evvel-Âhir ve Zâhir-Bâtın* isimleri, insanın varlığı anlaması için dört temel koordinat çizer. Bu koordinatlar olmadan ne kendimizi ne de kâinatı tam olarak okuyabiliriz. Güneşin doğuşu (evvel) ve ba-

tışı (âhir), enerjinin görünür (zâhir) ve görünmez (bâtın) formları, hepsi birer tekvinî âyettir. Kâinattaki her varlık, her olay ve her süreç bu dört ismin tecellisi mahiyetindedir. İnsan, bu dört yüzü görebildiği ölçüde varlığın hikmetine vâkıf olur; göremediği ölçüde ise yüzeyde kalır. ■

* Bu biz insanlar içindir. Allah (celle celâluhu) ise dilerse var eder, dilerse yok eder.

Kaynaklar

1. M. Fethullah Gülen, "Evvel, Âhir, Zâhir, Bâtın", *Bahar Nesidesi*, Süreyya Yayınları. <https://fgulen.com/tr/eserleri/bahar-nesidesi/evvel-ahir-za-hir-batin> (Erişim: 23 Mayıs 2026).
2. Bediüzzaman Said Nursî, "Hubab / İ'lem Eyyühe'l-Aziz!" *Mesnevî-i Nûriye*, Süreyya Yay., Şubat 2019, s. 139.
3. Bkz. M. Fethullah Gülen, "Evvel, Âhir, Zâhir, Bâtın", *Kalbin Zümrüt Tepeleri*, Süreyya Yay., Ocak 2023, s. 121-122.



OKSİJEN VE ESMÂ

Solunumdan enerji üretimine, tabiattaki döngülerden teknolojik uygulamalara kadar pek çok alanda görev yapan oksijen, kâinattaki harika düzenin vazgeçilmez unsurlarından biridir ve kendisine verilen bütün bu hususiyetlerle Rabbimizin her şeyi bilen Alîm, kudretiyle her şeye güç yetiren Kadîr ve varlık âlemini düzen içinde idare eden Müdebbir isimlerine derin bir âyinedârlık ortaya koyar.

Oksijen elementinin keşfi, modern kimyanın temel taşlarından birini oluşturur. 1774 yılında İngiliz bilim insanı Joseph Priestley, cıva oksidini (HgO) ısıtarak yeni bir gaz elde eder. Deney sırasında gözlemler dikkat çekicidir: Bu gazın bulunduğu ortamda bir mum, normalden daha parlak yanmakta ve bir fare daha uzun süre yaşamaktadır.

Priestley, bu gözlemlerden, söz konusu gazın yanmayı ve canlı hayatını desteklediğini çıkarır. Daha sonra Fransız bilim insanı Antoine Lavoisier, Priestley'in elde ettiği gazı sistematik olarak inceler, kimyevî özelliklerini belirler ve ona "asit oluşturan" mânâsında "oksijen" adını verir.¹

Oksijen elementi, atom numarası 8 olan ve "O" ile gösterilen bir ametaldir. En çok

bilinen hâli havadaki renksiz, kokusuz ve tatsız gaz (O₂) formudur. Normal şartlarda iki atomlu ve çift bağlı (O=O) molekül hâlinde bulunan oksijen gazı, atmosferimizin yaklaşık %21'ini teşkil eder. İnsan vücudunun yaklaşık %65'ini, yer kabuğu kütlelerinin %46'sını oluşturan oksijen, suyun ve minerallerin (sülfatlar, karbonatlar, silikatlar gibi) bünyesinde bulunur ve yerküredeki



en bol elementtir. Oksijen, son derece aktif bir gaz olarak çoğu element ve bileşiklerle kolayca reaksiyona girer; yanma tepkimesi verir ve enerji açığa çıkarır. Bu özellikleriyle tabiatı kurulumuş hassas nizâmın, dengeli ve ölçülü yaratılışın temel parçalarından birisidir. *Hakîm* isminin bir tecellisi olarak, Eski Yunan'dan beri hayatın temelinde yer aldığı kabul edilen dört unsurdan (Toprak, Hava, Su ve Ateş) ilk üçünün yapısında oksijen vardır. Avustralyalı biyolog Michael Denton'a göre, atmosferde bulunan oksijen oranının her yüzde birlik artışıyla bir yıldırım neticesi orman yangını çıkma ihtimali %70 artar.²

Su (H_2O) canlılar için hayatî bir maddedir ve tabiatıki önemi başlı başına ele alınacak bir konudur. Böylelikle su ne kadar kıymetliyse suyun iki bileşeninden biri olan oksijen de o kadar ehemmiyetlidir. Risale-i Nur'da: "...ve şuursuz müvellidülma' ve müvellidülhumuza (hidrojen ve oksijen) gibi iki basit mad-

deden tereküb eden bu su, yüzbinlerle hikmetli ve şuurlu ve muhtelif hizmetlerde ve san'atlarda istihdam ediliyor."³ denilerek suyun hayat üzerinde ne kadar çok görevi olduğuna dikkat çekilir. Her şeyi sudan yaratan Allah, oksijeni de suyun bir parçası kılmıştır. Bu hakikat bizi O'nun *Hayy* ismine götürmektedir.

Ozon ve Oksijen Bağlantısı

Ozon tabakası, atmosferdeki oksijen gazının (O_2) Güneş'ten gelen morötesi (UV) ışınlarla etkileşmesi sonucunda yaratılır. Yüksek enerjili ışınlar oksijen moleküllerini parçalayarak oksijen atomlarına ayırır. Serbest kalan atomlar da başka oksijen molekülleriyle birleşerek üç atomlu oksijen yani ozon (O_3) hâline gelir. Oluşan ozon molekülü, yine UV ışınlarını absorbe ederek tekrar bir oksijen molekülüne ve bir serbest oksijen atomuna parçalanır. Bu süreç atmosferin üst katmanlarından biri olan "stratosferde" gerçekleşir ve sürekli tekrar eder.

Oksijen tabiatı sürekli bir devridâim hâlinde. Bitkiler fotosentez sırasında karbondioksidi alır ve oksijen üretir; insanlar ve hayvanlar ise oksijeni kullanıp karbondioksit verir. Böylece tabiatı mükemmel bir denge yaratılır ve bu kusursuz devridâim, her şeyi düzenleyen ve idare eden yine Müdebbir ismine âyinedarlık eder.

Oksijen hem ozonun hammaddesidir hem de UV ışınlarını soğurarak dönüşümüne vesile olan temel unsurdur. Ozon gazına verilen görev; zararlı ışınları emerek yeryüzündeki canlıları korumasıdır. Eğer bu ince fakat koruyucu kalkan gibi tabaka olmasaydı, Güneş'ten gelen yüksek enerjili ışınlar doğrudan yeryüzüne ulaşır, canlı hücrelerdeki DNA'ya zarar vererek, kansere sebep olabilecek tahribatla hayatlarını zora sokardı. Aynı zamanda ozon tabakası, atmosferin ısı dengesine katkı sağlar ve iklim sisteminin düzenli işlemesine yardımcı olur.

Oksijenin canlıların solunumunda iş görmesi, gökyüzünde koruyucu bir kalkan kılınması gibi çok yönlü görevleri, varlıkta hem koruyucu hem düzenleyici bir sistemin işlediğini gösterir ve Rabbimizin canlıları muhafaza eden *Hafiz*, her şeyi yerli yerince

yapan **Hakîm** ve düzeni kurup yöneten **Müdebbir** isimlerine anlamlı işaretler taşır.⁴

Oksijenin Hayatî Yolculuğu

Oksijen tabiatta sürekli bir devridâim hâlinededir. Bitkiler fotosentez sırasında karbondioksidi alır ve oksijen üretir; insanlar ve hayvanlar ise oksijeni kullanıp karbondioksit verir. Böylece tabiatta mümkün bir denge yaratılır ve bu kusursuz devridâim, her şeyi düzenleyen ve idare eden yine **Müdebbir** ismine âyinedarlık eder. Fotosentez yapan bitkiler ve algler, atmosferdeki oksijenin ana kaynağıdır ve bu süreçte üretilen oksijen, bütün canlılara hayat kaynağı sunar; bu yönüyle **Rezzâk** ismini hatırlatır.

Oksijenin yolculuğu, tabiatta bitkiler ve algler tarafından yapılan fotosentezle başlar. Güneş ışığının başlattığı reaksiyonda havadan alınan karbondioksit parçalanarak glikoz ve oksijen açığa çıkar. Bu oksijen önce havaya karışır ve hava akımları sayesinde yeryüzüne dengeli bir şekilde dağılarak canlıların kullanımı için hazır hâle getirilir. İnsan nefes aldığı anda oksijen bu-

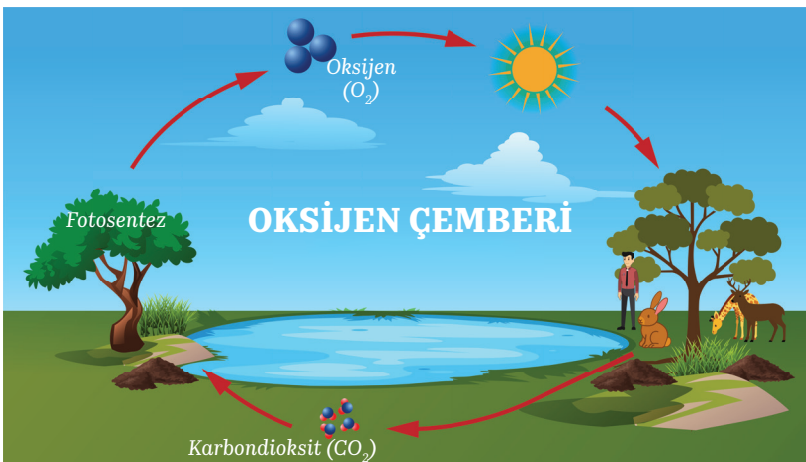
rundan vücuda girer; burunda filtre edilen ve nemlendirilen hava akciğerlere doğru ilerler. Akciğerlerde bulunan küçük hava keseciklerine, yani alveollere ulaşan oksijen, buradan kana geçer. Kanda bulunan alyuvarlar, içlerindeki hemoglobin sayesinde oksijeni bağlayarak vücudun her yerine taşır. Özellikle beyin ve kaslar gibi enerjiye çok ihtiyaç duyan organlar, oksijeni yoğun şekilde kullanır. Hücrelerin içinde bulunan mitokondrilerde oksijen, besinlerle birlikte kullanılarak enerji üretilmesini sağlar. Bu enerji, hareket etmemizden düşünmemize kadar bütün faaliyetler için gereklidir. Bu süreç sonunda oksijen, karbondioksit ve suya dönüşür. Oluşan karbondioksit tekrar kana geçer, akciğerlere taşınır ve nefes verirken vücuttan dışarı atılır.⁵

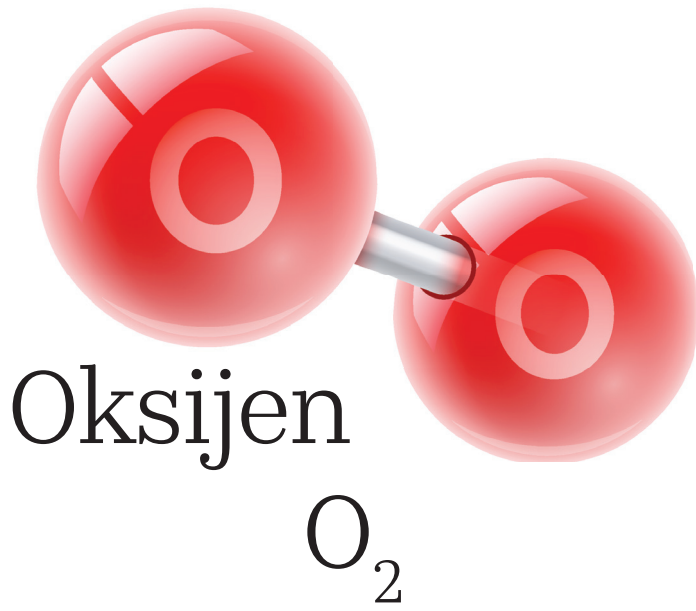
Böylece oksijen, tabiatın insana, insandan tekrar havaya uzanan sürekli bir döngü içinde görev yapar. Bu düzenli ve hassas sistem, her şeyin belirli bir ölçü ve denge içinde yaratıldığını gösterir. Oksijenin bu yolculuğu; her şeyi bilen **Alîm**, ölçüyle yara-

tan **Mukaddir**, her işi hikmetle yapan **Hakîm** ve hayatı devam ettiren **Muhyî** isimlerine açık bir âyinedarlık eder.

Yüksek yerlere çıkıldıkça hava basıncı düşer ve havadaki oksijenin kullanılabilirliği azalır. Bu yüzden dağcılar oksijen tüpleri kullanmak zorunda kalır; nefes almak zorlaşır, göğüste daralma hissi oluşur. Bu fizikî gerçek, En'âm sûresi 125. âyetinde de veciz bir şekilde ifade edilmiştir: **“... Onu, göğeyi çıkıyormuş gibi nefes alıp vermesi zorlaşan bir göğüs darlığına sokar.”** Bu âyet hem manevî sıkıntıyı hem de yüksek irtifada oksijenin azalmasını bir arada tasvir eder.

Oksijenin canlılar üzerindeki tesiri yalnızca solunumla sınırlı değildir. O, hücrelerin en temel faaliyetlerinden bağışıklık sisteminin savunmasına kadar pek çok hayatî süreçte aktif rol oynar. Hücre içinde mitokondrilerde gerçekleşen enerji üretimi sırasında oksijen, besinlerden elde edilen elektronları alarak enerji üretiminin sürekliliğine vesile olur. Bu enerji olmadan kasların hareket etmesi, beyin çalışması ve organların görevlerini yapması mümkün değildir. Bunun yanında oksijen, bağışıklık sisteminde de önemli bir görev üstlenir; özellikle alyuvarlar, mikrop- ları yok etmek için “reaktif oksijen türleri” adı verilen güçlü savunma molekülleri üretir. Bu moleküller zararlı bakterileri etkisiz hâle getirirken, aynı zamanda vücudun kendini koruma mekanizmasının bir parçası olarak görev yapar. Fakat oksijen aynı zamanda demirin paslanması gibi vü-





cuttaki bazı moleküllerle tepkimeye girip bozduğu için bu sistem çok hassas bir dengeye sahiptir ki oksijenin hem faydalı hem de potansiyel olarak zarar verici tesirleri kontrollü bir şekilde yönetilir; böylece hücreler korunurken zararlı unsurlar ortadan kaldırılır. Bu yönüyle oksijen, canlıların korunmasına vesile olan ve dengeyi muhafaza eden bir düzenin parçası olarak *Hafîz* ismine anlamlı bir âyinedarlık sergiler.

Diğer Kullanıldığı Yerler

Oksijen, sadece canlı hayatı için değil, yanma olayları ve enerji üretimi için de hayati bir elementtir. Bir maddenin yanabilmesi için oksijenle reaksiyona girmesi gerekir ve yanmanın devam etmesi onun varlığına bağlıdır. Bu süreç, enerjinin ortaya çıkmasını sağlayan sistemleri kurarak *Kadîr* ve *Hakîm* isimlerine âyinedarlık eder. Günlük hayatta kullandığımız enerji kaynaklarının büyük kısmı, oksijenle gerçekleşen

yanma reaksiyonlarına dayanır.

Oksijenin gerekliliği yalnızca biyolojik sistemlerle sınırlı kalmaz; insanlığın geliştirdiği pek çok teknolojiye de vazgeçilmez bir unsur hâline gelmiştir. Tıpta, solunum yetmezliği yaşayan hastalara verilen oksijen desteği, hücrelerin hayatta kalmasına vesile olarak âdetâ hayatla ölüm arasındaki ince çizgide belirleyici bir rol oynar. Yoğun bakım ünitelerinde, ameliyatlarda ve acil durumlarda kullanılan bu destek, oksijenin hayati yönünü açıkça ortaya koyar ve Allah'ın Şâfi ismine işaret eder. Sanayide ise oksijen, özellikle metal kesme ve kaynak işlemlerinde yanmayı hızlandırarak çok yüksek sıcaklıkların elde edilmesini sağlar; bu sayede demir ve çelik gibi dayanıklı metaller kolayca işlenebilir.

Bununla birlikte oksijen, uzay teknolojilerinde de kritik bir role sahiptir. Roketlerde sıvı oksijen, yakıtın daha verimli yanmasına vesile olarak

büyük itme kuvvetleri oluşturur. Denizcilikte ve su arıtma sistemlerinde ise oksijen, suyun temizlenmesi ve canlı hayatının desteklenmesi için kullanılır. Kimya endüstrisinde de sayısız reaksiyonun temel bileşeni olarak görev yapan oksijen, maddenin dönüşüm süreçlerinde önemli bir rol oynar.⁶

Neticede solunumdan enerji üretimine, tabiattaki döngülerden teknolojik uygulamalara kadar pek çok alanda görev yapan oksijen; kâinattaki harika düzenin vazgeçilmez unsurlarından biridir. Bu çok yönlülük ve her alanda uygun şekilde değerlendirilmesi, Rabbimizin her şeyi bilen *Alîm*, kudretiyle her şeye güç yetiren *Kadîr* ve varlık âlemini düzen içinde idare eden Müdebbir isimlerine derin bir âyinedarlık ortaya koyar; kendisine verilen hususiyetlerle varlık âlemindeki rolünü eksiksiz bir şekilde yerine getirir.

Kaynaklar

1. <https://www.webelements.com/oxygen> (Erişim: 18 Mayıs 2026).
2. Ozdin, Nuh, "The Perfect Conditions of Oxygen", *Fountain Magazine*, Issue 106, July-August 2015.
3. Nursî, Bediüzzaman Said, "Âyetü'l-Kübrâ", *Şuâlar*, 7. Şuâ, 1. Bâb, 2. Mertebe, s. 135-136, Süreyya Yay., Şubat 2019.
4. <https://education.national-geographic.org/resource/ozone-layer> (Erişim: 18 Mayıs 2026).
5. <https://www.britannica.com/science/oxygen-cycle> (Erişim: 18 Mayıs 2026).
6. <https://en.wikipedia.org/wiki/Oxygen#Applications> (Erişim: 18 Mayıs 2026).

Kalem Düşmesin



Kalemde bir telaş ilim yolunda
Mürekkeple hemhâl olmuş sevinir
Karanlığa yanacak o nur aşkına
Kızıl şafağında yanar harflerin
Güneş güfte ister derin uykuda
Alfabe benim sonsuz sermayem
El gerek elifler yücelsin bir bir
Niyetler nakşında var olurum ben
Beyana yoldaşlık vazifemdir ya
Satırlar dizilir renk renk dünyaya

Nâ ehil eline düşünce bir dem
Mahvolur kahrolur bütün ailem
Kalblerde belirir ince bir sızı
Ardından yükselir bulutlara dek
Kuraklık istemem gelmesin bana
Irmaklarca aksın düşüncelerim
Çağlayan akışlı coşkun sözlerim
Yükselmek gayemdir illiyyîn ufkuna
Yaz dedi kader yazdım ilk zaman
Ol emrinde var oldu bütün kâinat

Binlerce göz oldum kitaplara hem
Parladı Sözlerde derin hakikat
Hak olanda gezer ibresi kalbin
Hayaller hisler eller ve kalbler
Pırlantaya döner o sırlı defter
Ellerinde kalem Kirâmen Kâtibîn

Bir satır bir satır gider ömürler
Kısa hayatların sonsuz emeli
İnsanlık kelama olmuş muhatap
Kıymeti bilinmez gerçi ne tuhaf
Nefsin mırıltısı şeytan vesvesesi
Cehle kurban gider bazen hakikat
Ağlar içten içe harfler heceler
Dökülür yıkılır hepten kelimat
Saf saf çizgilerim secdedir zahir
İçli bir duadır gizli hâllerim
Varlığın anlamı evvel ve âhir
İncitme kelamı kalem düşmesin

Mehmet Yıldız

caglayandergisi.com

M. Fethullah Gülen

Sarhoşluk ve kendinde olmama hâli diyebileceğimiz sekir; sofiye ıstılahında, sâlikin, sübühât-ı vechin şuâları karşısında mest olup kendini kaybetmesidir ki onun yeniden his ve şuur âlemine dönmesi demek olan sahv ile beraber zikredilir ve sahv u sekir şeklinde kullanılır.

SEKİR ve SAHV-1

Sarhoşluk ve kendinde olmama hâli diyebileceğimiz sekir; *sofiye ıstılahında*, sâlikin, sübühât-ı vechin şuâları karşısında mest olup kendini kaybetmesidir ki onun yeniden his ve şuur âlemine dönmesi demek olan sahv ile beraber zikredilir ve sahv u sekir şeklinde kullanılır.

Sekir ile gaybet arasında her zaman bir eksiklik ve fazlalık söz konusudur. Şayet sekri yaşayan hak yolcusunun bâtını ilâhî vâridlere doymamışsa, o sekir noksandır ve böyle bir sâlik, gaybet ve ihsas hâlleri itibarıyla sürekli gel-gitler içindedir; dahası o, davranışları açısından da temkinden daha çok telvin edalıdır. Böyle bir hak yolcusuna, kendinde olmama mânâsına

sekrân demektense mütesâkir demek daha uygundur. Bazen de bunun aksine, sekre sebebiyet veren vâridler sağanak sağanak gelir ve sâlikin bütün benliğini istila eder ki işte o zaman tastamam bir sekir hâsıl olur.

Bazen sekir; kavî bir iman, ciddî bir marifet, dengeli bir havf u heybetten kaynaklanır ve daha geniş bir alanda kendini hissettirir. Has dairede sekre gelince o, vecd erbabına mahsus bir “hâl” olup, ne zaman hak yolcusu sübühât-ı vechin nurları veya “bî kem u keyf” cemal nimetleriyle şereflendirilse, hemen sekir hâsıl olur; ruh, şevk u taraba girer ve gönülde aşkın bir heyecan yaşanır. Sahv, sekrin zıddıdır ve sâlikin yeniden ihsas

ve şuur âlemine dönmesi demektir. *Sekri hak olan seyya-hın sahvi de haktır.* Ömürlerini gaybet vadilerinde ruhanî zevklere gömülerek geçiren hak âşığı mest u mahmurları, ne zaman sultan-ı hakikat istila etse, duygu dünyalarında bir damla gibi deryaya düşer ve erirler, bir cisim gibi yanar kül olur ve başkalaşırlar, dahası bütün ihsas yolları ve köprüleri bir bir yıkılır; her yerde ve her şeyde sadece O duyulur ve O hissedilir ki böyle ihsas üstü hâli



“Rabbi dağa tecelli buyurca onu paramparça etti ve Musa yığılıp yerinde kaldı.”¹ beyanı sübhanîsiyle irtibatlandırılan bir hayli insan vardır ve böyle bir irtibattan hareketle; Tûr Dağı onca kuvvetine, salâbetine ve Seyyidinâ Hazreti Musa da bir ulû’-azm kelîmullah olmasına rağmen, dağın parça parça olduğu, Hazreti Kelîmullah’ın da yıkılıp yerinde kaldığı gibi, ilâhî tecelliler sırasında erbab-ı vecd de başkalaşır; tavırdan tavıra girer; mest u mahmur davranır ve müteşabihâtın geniş vadilerinde çok defa mest u mahmur konuşur:

“Sâkiyâ doldur şarabı, vakt-i iftardır bu dem,
Mamur eyle bu harâbı, lütf-i izhardır bu dem.”

(M. Lûtfî)

sözleri o deryadan bir damla ve o hâlden bir kesittir.

“Nesimî, Sâki lütfundan bugün mest-i tecellidir,
Beni mest eyleyen dâim o meyden Mustafâ gördüm.”
(Nesimî)

beyanı mest u mahmur böyle bir gönlün nağmeleridir.

Bu vadide söylenmiş sekirle alâkalı daha nice beyan vardır ki konumuzun istiap haddini aşar. Düşünün ki, o koca Hâfız bile divanına:



sözleriyle başlar.²

Hak yolcusu, sekir durumunda hâli ve zevkî, sahv durumunda da ilmî ve temkinîdir; sekir hâlinde o, kendi cehd u gayreti olmaksızın her zaman bir zezme-i haz ve lezzet içinde, sahv hâlinde ise bir temkin ve ihsas, bir iradîlik ve şuur öncülüğünde hep Hazreti Hakikat’i duymaya çalışmaktadır.

Bazıları sekri, Hazreti Mahbûb’un tam duyulup hissedilmesi anında kalbin fevkalâde galeyana gelmesi şeklinde anlamışlardır ki buna, nefsin gaybî vâridât karşısında zevk u sürûra gömülmesi veya aşkın galebe çalmasıyla sâlikin kendini yitirmesi de diyebiliriz. Birinci sekir tabîi, ikincisi ise ilâhîdir. Ne var ki sekir neden kaynaklanırsa kaynaklansın, hak yolcusu

sürekli hayret yaşar; hep şevk u tarab içinde oturur-kalkar ve sekri daha da derinleştikçe, hayret ve dehşet vadilerinde dolaşmaya başlar; hatta bir an olur ki iradesi bütün bütün çözülür ve artık kendini O’nun varlığının nurunun bir gölgesi gibi duyar ki bu noktaya ulaşan sâlike “murad” denir. Böyle birinin fânî sıfatlarının yerini, Hazreti Bâki’nin sıfatlarının tecellisi işgal eder; eder ve artık o

Böyle bir zirveye işaret sadedinde Semeretü’l-Fuad sahibi duygularını şöyle dile getirir:

بُلْبُلُ طَبَعَمَ أَزُو كُؤْيَا شَدَّه
چشم دید من ازو بینا شَدَّه
زُو شَنِیدَم نَطَقُ وَ نَطَقَمَ أَوْ بَدَاد
واین آسَرار دَر جَانَم نِهَاد
هَسْت آز نُورِ خُدا رُوشَن دِلَم
زَانِكِه آز نُورِ مُحَمَّد خُوش دِلَم

“Bülbül tabiatlı benim dilim O’nunla çözülmüştür. Benim gören gözüm O’nunla görmektir. Ben nutku O’ndan işittim; O bu nutku bana lütfetti ve onunla sırları gün yüzüne çıkardı. Şimdi, Hudâ’nın o parlak nuru sayesinde gönlüm pırıl pırıl ve yine bu sebeptendir ki Hazreti Muhammed’in (sallâ-lâhu aleyhi ve sellem) nuruyla hoş kalbli biri olmuşum.”³

(Devamı gelecek sayıda)

Sızıntı, Mayıs 1997

Dipnotlar

1. Arâf sûresi, 7/143.
2. Ey sâki! Bana bir kadeh şarap doldur.
3. el-Hakîm et-Tirmizî, Nevâdiru’l-usûl 3/81; İbn Kesîr, Tefsîru’l-Kur’ân 2/580.

ÖTELERDEN MESAJ VAR

“Muhakkak göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip sürelerinin uzayıp kısalmasında düşünen insanlar için elbette birçok deliller vardır.”¹

(Âl-i İmrân, 3/190)

Kâinat, Rabbimizin harikulade sanat eserlerinin seyre sunulduğu göz kamaştırıcı bir seyrangâh gibidir. Yeryüzünü dolaşırken, rengârenk güzellikte pek çok san'ât harikası ile karşılaşsak da ne yazık ki göklerin seyrine o kadar yakînen vakıf olamıyoruz. Ancak ilim dürbünlerimizi kullanırsak ve uzay teleskoplarının keşiflerini yakından takip edersek, nazarlarımızı ötelere yöneltebiliyoruz.

Gökler sayfasını tefekkür etmek bizlere, semâvatta her bir dolanım ve hareketin çok hassas bir düzen ve ince ölçülerle gerçekleşmesi, Alîm-i Hakîm olan Rabbimizin varlığına ve birliğine işaret ediyor. Her bir gök cisminin, gürültüsüz vazife görerek direksiz durması, sayısız hikmetli hususiyetlerde yaratılması O'nun el-Bârî (Her şeyi kusursuzca var eden) ve es-Samed (Her şeyin kendisine muhtaç olduğu, kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan) gibi isimlerine âyinedarlık eder.

Ötegezegenler

İşte bu hârikulâde eserlerin numunelerinden bir grubunu da “ötegezegenler” oluşturur. Ötegezegenler denildiğinde, Güneş'ten başka bir

“Ey Vâcibü’l-Vücûd!
Ey Vâhid-i Ehad! Bu
harika yıldızlar, bu
acîb güneşler, aylar;
Senin mülkünde, Senin
semâvâtında, Senin
emrinle ve kuvvetin
ve kudretinle ve Senin
idare ve tedbirinle
teshir ve tanzim ve
tavzif edilmişlerdir.
Bütün o ecrâm-ı ulviye,
kendilerini yaratan
ve döndüren ve idare
eden bir tek Hâlik’a
tesbih ederler, tekbir
ederler, lisan-ı hâl ile
‘Sübhânallah, Allahu
ekber’ derler. Ben
dahi onların bütün
tesbihatıyla Seni
takdis ederim.”



yıldızın yörüngesinde dolaşan, yani Güneş sistemimiz dışında olan gök cisimlerini düşünebiliriz. Bu gezegenlerin birçoğunu Jüpiter gibi büyük kütleli dev gezegenler oluşturur ve bunlar, öncelikli olarak kütlelerine göre sınıflandırılırlar. Kütleleri Dünya’nın kütlelerinin 10 katına kadar olan gezegenler Dünyalar, kütleleri Dünya’nın kütlelerinin 10 katı ile 50 katı arasında olanlar Neptünler, kütleleri Dünya’nın kütlelerinin 50 katı ile 4000 katı arasında olan gezegenler ise Jüpiterler olarak isimlendirilir. Şunu hatırlatalım ki Neptün’ün kütleleri Dünya’nın kütlelerinin yaklaşık 17 katı iken, Jüpiter’in kütleleri ise Dünya’nın kütlelerinin yaklaşık 318 katıdır.²

1994 yılına kadar, Güneş sistemi gezegenleri dışında bir gezegenin varlığından habermiz yoktu. Ancak bu yıl içerisinde ilk ötegezegen keşfedildi. Bu gezegen, bir pulsarın yörüngesinde bulunuyordu. 1995’te ise Güneş gibi bir yıldızın çevresinde dönen başka bir gezegen keşfedildi.³ Bundan sonra pek çok ötegezegen bulundu ve her biriyle Rabbimizin kâinattaki yaratma zenginliği biraz daha gözler önüne serildi. Keşfedilen ötegezegenlerden bazıları:

Su Dünyaları

Bu tür okyanus gezegenleri, çok büyük oranda su ihtiva

ederler. Bunların bazılarının çok kalın bir atmosfere sahip olduğu düşünülmektedir. Böylece yüzeylerinde bulunan yüksek miktardaki su, atmosfer vesilesiyle tutulabilir. Fakat bazıları sıcak, buharlaşan ve kararsız bir hâldedir.

Bu tip ötegezegenlere en güzel misal, Kepler 22b gezegenidir. NASA, Aralık 2011’de, bilim dünyasını heyecandıran bir açıklama yapmıştı: *“Bir başka güneş sisteminde, bizim güneşimize oldukça benzeyen bir yıldızın etrafında dolanan ve fizikî şartları hayata elverişli bir gezegen keşfedilmişti!”*⁴ İşte yaşanabilir kuşakta keşfedilen bu ilk gezegen, Kepler 22b idi. Yaşanabilir kuşak, bir yıldızın etrafında hayata elverişli olabilecek ısı, atmosferik basınç ve suyun sıvı hâlde kalmasını sağlayacak diğer fizikî şartları taşıyan bölge olarak tanımlanır. Bu yüzden bu kuşakta yer alan gezegenlerin, dünya dışındaki hayat konusunda en yüksek ihtimali taşıyabileceği düşünüldüğünden NASA’nın bu açıklaması merak uyandırdı. Rabbü’l-âlemîn olan Allah (celle celâluhu), uzayın derinliklerinde farklı hayat şartları yarattığını bu tür keşiflerle bizlere âdeta yeniden hatırlatıyor; muhtemelen oralar da kudretinin tecellilerini gösterecek, mevcut ortamın

durum ve ihtiyaçlarına göre yaratılmış mahlukların mevcudiyetinden bahsedebiliriz.

Sıcak Jüpiterler

Bu dev gaz gezegenler, yıldızlarına Merkür'den daha yakın bir yörüngede dönerler. Bunlardan biri HD 189733b'dir. Ölümcül cam yağmurları ve aşırı sıcaklarıyla meşhur olan bu gezegen, saatte 8.046 km hızla esen rüzgârları ve James Webb Uzay Teleskobu'yla yapılan bir araştırmada atmosferinde çürük yumurta kokusu yayan hidrojen sülfür molekülünün keşfiyle dikkat çekti.⁵

Sıcak Neptünler

Neptün boyutlu bu gezegenler de yıldızlarına yakın bir yörüngede dönerler. Bunlarda bir yıl çabuk geçer, bu özellikleri onları uzaktan tespit etmeyi kolaylaştırır. 2007 yılında keşfedilen ilk sıcak Neptün, yaklaşık 33 ışık yılı uzaklıkta olan Gliese 436 b'dir.

Bu tür ötegezegenlerden bir diğeri olan LTT 9779 b ise, 19 saatlik yörünge periyodu ve 1700°C'nin üzerinde atmosferik sıcaklığıyla keşfedilen ilk Ultra Sıcak Neptün gezegenidir.⁶ İç kısmına titanyum yağdıran metalik bulutlara sahip bu garip gezegen, uzaydaki "Dev Ayna" olarak tanımlanır. Gezegen, gelen ışığın %80'ini yansıtmasından dolayı, kâinatın bilinen en yansıtıcı cisim olarak, kayıtlara geçen bir ilahî tasarruf mucizesidir.⁷

Rabbimizin bu tür hayret verici gök cisimlerini yaratmasının hikmetini belki bugün tam idrak edemesek de ayna gibi parlayan bu gezegen

el-Kâdir'in (Her şeye gücü yeten) ve en-Nûr'un (Her şeyi aydınlatan) azametli tecellilerine âyinedarlık etmektedir.

İki Yıldızlı Gezegenler

Bunlar, iki güneşi olan, yani aynı anda iki farklı yıldızın etrafında dönen sıra dışı gezegenlerdir. İkili yıldız sistemlerindeki gezegenler, yıldız çiftinin ortak kütle merkezi etrafında bir yörüngede hareket edebildiği gibi yıldızlardan birinin etrafında da hareket edebilen, Rabbimizin harikulade Kudret nişanlarındandır.

Astronomlar, 2M1510 (AB) b adında, bildiğimiz hiçbir şeye benzemeyen yepyeni bir gezegen keşfetti. Bu gezegen sistemi, şimdiye kadar bulunan en tuhaf sistemlerden biridir.⁸ Tipik bir sistemde gezegenler ana yıldızlarının etrafında, yıldızın ekvatoruyla örtüşen, düz bir yörünge düzleminde dönerler. Yıldızın dönüşü de bu düzlemlerle aynı doğrultudadır. Ancak aday gezegen 2M1510 b için durum tamamen farklıdır. Gezegen iki merkezi kahverengi cücenin döndüğü düzleme dik konumda ve yıldız kutuplarının

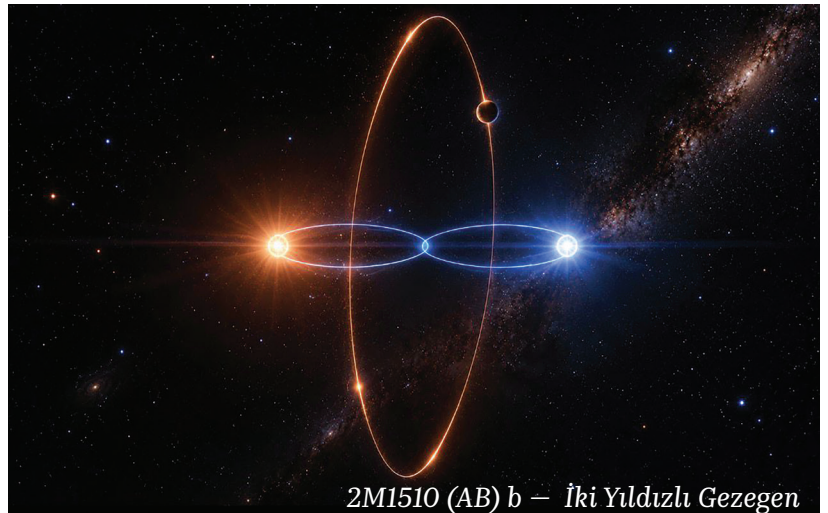
çok ötesinden geçen bir yörüngede yol alır. Sistemin yıldızları konumundaki esrarlı cisim çifti ise birbirlerinin etrafında da döner ve muhteşem hâllerıyla hayranlık uyandırır.

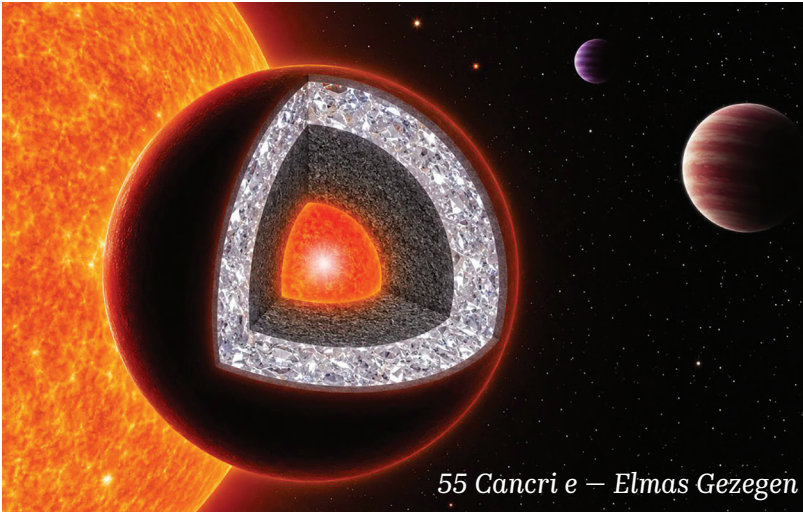
Bütün kâinatı düşündüğü müzde, aslında mikroskobik bir noktada hayat süren bizlerin bildiği şeyler son derece sınırlıdır; sadece Güneş sistemimizdeki hayat şartlarını tanıyıyoruz, hâlbuki Rabbimizin ilmi sonsuzdur ve bu tür sıra dışı keşifler, O'nun kudret ve hikmet dolu isim ve sıfatlarını biraz daha idrak edebilmemiz için birer işaretir.

Elmas Gezegenler

Yapılan inceleme ve araştırmalarda bazı ötegezegenlerde karbon hâkimiyeti tespit edilmiş ve bunlar, elmas gezegenler olarak adlandırılmıştır. Elmas gezegenlerin meşhur örneklerinden biri, süper-Dünya 55 Cancri e'dir. Bu gezegen, Dünya'dan 40 ışık yılı uzaklıktadır.⁹

Dünya'nın yaklaşık iki katı büyüklüğünde ve neredeyse sekiz katı kütleye sahip olan bu gezegenin, en önemli özel-





55 Cancrı e – Elmas Gezegen

liği; grafit yüzeyinin altında, değerli taş ve diğer kristal yapılardan oluşan kalın tabakadır. İlk olarak 2011’de ana yıldızının önünden geçerken tespit edilen bu gezegen, yıldızının etrafında sadece 18 saatte bir tur atar. Sonuç olarak, yüzey sıcaklıkları 2.150 °C’ye ulaşır; bu da karbonla birlikte elmas oluşumu için mükemmel şartların olgunlaşmasına sebep olur.¹⁰ 55 Cancrı e gezegeninin çok orijinal bir kimyevî kompozisyonu vardır. Bilim insanları, Elmas gezegenlerin çekirdeği ile ilgili olarak; bu gezegenlerin merkezinde erimiş demirden veya demir-karbon kombinasyonundan bir çekirdek olduğu fikrine ulaşmıştır. Gezegenin elmas tabaka olarak adlandırılan tabakasında ise yüzeyin altındaki basınç sebebiyle, sert bir kristal bant yaratılarak kalın bir elmas tabakası inşa edildiği düşünülmektedir.

Haydut Gezegenler

WISE 0855-0714 benzeri bazı gezegenler ise yıldızlarının yörüngelerinde dönmezler. Bunlar, doğrudan bulundukları galaksinin merkezi çevresinde bir

yörünge takip ederler. Astro-nomi dünyasında bu gezegenler bir yıldızın yörüngesinde dönmeyip, uzayda serbestçe dolaştıkları düşünüldüğü için “başıboş gezegen” olarak isimlendirilirler. Oysaki bu tanımlama hakikate tamamen aykırıdır. Cansız ve şuursuz maddenin atomlarının havada, suda, toprakta dağılmışken, birden hareket emrini almış görevli memurlar gibi, belli bir gayeye göre hedefe doğru intizamla gidişatından gördüğümüz gibi, göklerdeki bütün cisimler de gayet intizamlı bir şekilde, belirli kanunlar ve ölçüler dahilinde Sâik-i Hakîm’in emriyle sevk edilir, asla başıboş hareket etmezler.¹¹

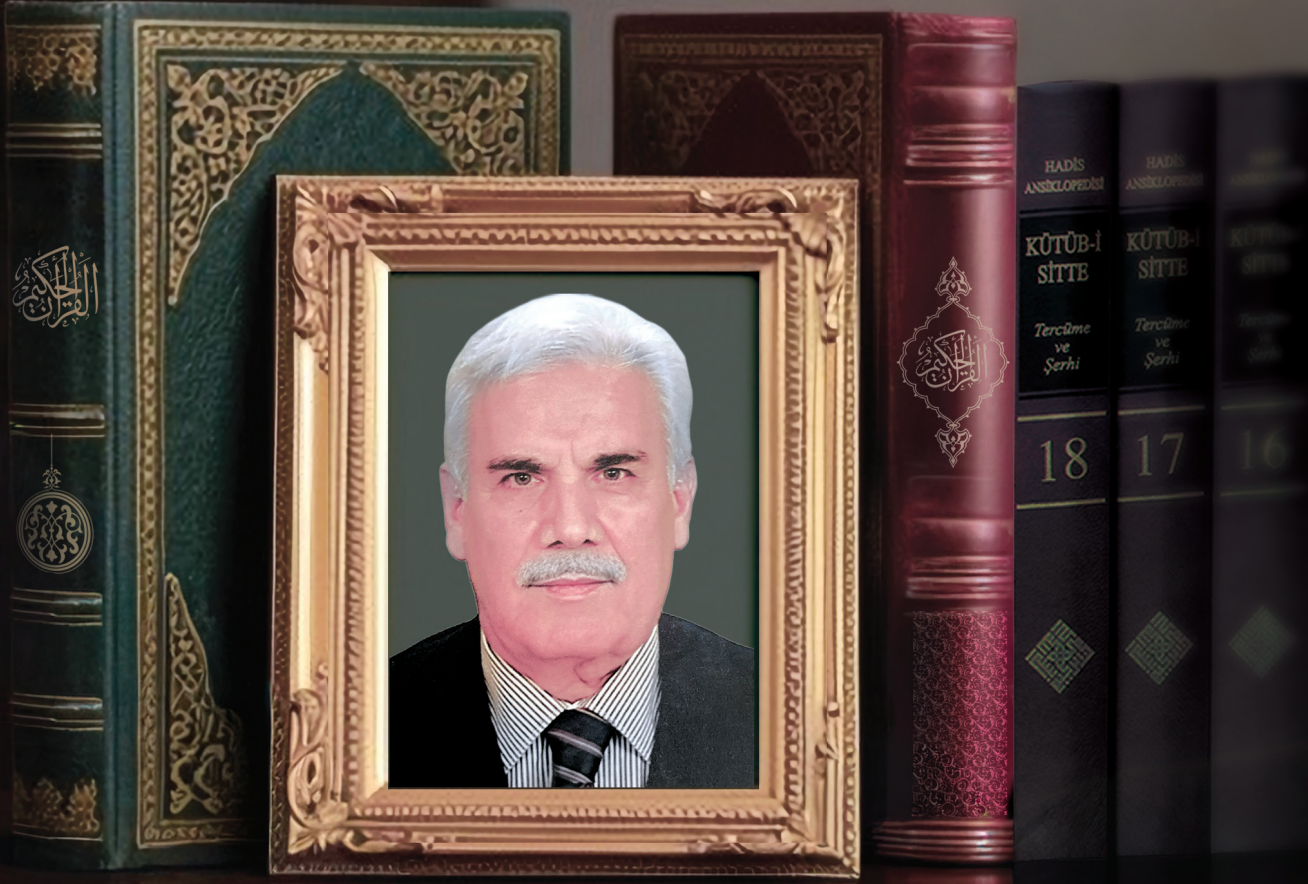
Neticede, bize göre olağanüstü özelliklerde birçok ötegezegen yaratılmış ve gökler sahnesini süsleyerek arz-ı endam etmektedirler. Bunları düşünmek, dilimize şu eşsiz münacatı düşürür;

“Ey Vâcibü’l-Vücûd! Ey Vâhid-i Ehad! Bu harika yıldızlar, bu acib güneşler, aylar; Senin mülkünde, Senin semâvâtında, Senin emrinle ve kuvvetinle ve kudretinle ve Senin idare ve tedbirinle teshir ve tanzim

ve tavzif edilmişlerdir. Bütün o ecrâm-ı ulviye, kendilerini yaratan ve döndüren ve idare eden bir tek Hâlik’a tesbih ederler, tekbir ederler, lisan-ı hâl ile ‘Sübânallah, Allahu ekber’ derler. Ben dahi onların bütün tesbihatıyla Seni takdis ederim.”¹² 

Kaynaklar

1. Yıldırım, S., *Kur’ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali*, Define Yayınları, Ocak 2013, İst., s. 74.
2. Ocak, Mahir E., “Ötegezegenler”, *TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi*, Mart 2014, s. 72-77.
3. Mears, Laura, “Exoplanets”, *100 Wonders of Space*, All About Space, Volume 36, Imagine Publishing, Pg. 36-37.
4. <https://www.acikbilim.com/2012/01/guncel/kepler-22b-yasanabilir-kusakta-bir-dis-gezegen.html>
5. <https://www.space.com/james-webb-space-telescope-exoplanet-rotten-eggs>
6. https://en.wikipedia.org/wiki/Hot_Neptune
7. <https://www.livescience.com/space/exoplanets/mirror-like-exoplanet-that-shouldnt-exist-is-the-shiniest-world-ever-discovered>
8. <https://science.nasa.gov/universe/exoplanets/discovery-alert-a-possible-perpendicular-planet/>
9. Mears, Laura, *100 Wonders of Space*, All About Space, Volume 36, Imagine Publishing, Pg. 34-36.
10. <http://news.nationalgeographic.com/news/2012/10/121011-diamond-planet-space-solar-system-astronomy-science/>
11. Nursî, Bediüzzaman Said, *Sözlük*, 29. Söz, 2. Maksud, 2. Esas, 10. Medar.
12. Nursî, “Münâcât Risalesi”, *Şuâlar*, 3. Şuâ, Süreyya Yay., Şubat 2019, s. 51.



Kur'ân'la Örölmüş Bir Hayat: Bekir Yılmaz

Hocaefendi'nin vaazlarından önce sunduğu enfes Kur'ân tilavetiyle de bilinen Hafız Bekir Yılmaz, hayatını hizmete adanmış bir Kur'ân âşığıydı. İsmail Büyükçelebi Hocamızın, "Onun Kur'ân'ını dinlerken ayrı bir semâvîlik hissederdim; sanki bütün semâ onun okuyuşuyla çınlardı." sözleri, onu en güzel anlatan ifadelerden biridir. Onu yakından tanıyanlar; nezaketi, vakarı ve temsil insanı oluşuyla hatırlar.

Cami, sabah namazından itibaren dolmaya başlamış, kalabalık avluya, sokaklara taşmıştı. Yurdun dört bir yanından gelen insanlar, büyük bir heyecanla öğle vaktine gelecek “hatib”i bekliyordu. Kürsü henüz boştu; fakat camide birden bir ses yankılandı. Bu ses, dinleyenleri uhreviliğe çağıran Kur’ân tilaveti idi.

Hafızın yürekten sunduğu bu muhteşem ziyafetle caminin havası değişmiş, maneviyat doruğa ulaşmıştı. Artık cemaat, birazdan başlayacak vaaz için ruhen ve kalben hazırıldı.

İsmail Büyükçeşlebi Hoca-mızın, “*Onun Kur’ân’ını dinlerken ayrı bir semâvîlik hissederdim; sanki bütün semâ onun okuyuşuyla çınlardı.*”¹ sözleriyle tarif ettiği bu unutulmaz sesin sahibi, Hafız Bekir Yılmaz Hocamızdı.

Muğla’dan İzmir’e Bir Ömür Yolculuğu

Bekir Yılmaz, 27 Ekim 1946 tarihinde Muğla’nın Dalaman ilçesine bağlı Şerefler köyünde dünyaya geldi. Babası Ahmet Yılmaz, annesi Ayşe Yılmaz’dır.

İlkokul eğitimini Dalaman’da tamamladıktan sonra Kur’ân-ı Kerim’e olan ilgisiyle Dalaman’daki Kur’ân kursunda eğitime başladı. Burada

hocası Ali Efendi’nin teşvi-kiyle hafızlığa yöneldi. Hafızlık eğitimine Muğla’da başladı ve Isparta’da ünlü bestekâr Bekir Sıtkı Sezgin’in babası Hüseyin Sezgin Hoca’dan hafızlık eğitimini tamamladı. Aynı zamanda hocasından makam dersleri aldı.

İmam Hatip’in orta kısmını Isparta’da, lise kısmını ise İzmir’de dışarıdan tamamladı. 1965 yılında Denizli Alı Camii’nde Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde müezzin olarak göreve başladı. 1966 yılında evlendi ve aynı yılın Eylül ayında vatanî görevini yapmak üzere askere gitti.

Askerlik dönüşü 1971 yılında Karşıyaka Müftüsü Osman Kara’nın talebi üzerine İzmir Karşıyaka’ya geldi. Burada Karşıyaka Merkez Camii’nde Kur’ân-ı Kerim okurken sesi ve tilaveti İzmir Müftüsü Ahmet Karakullukçu’nun dikkatini çekti ve İzmir Fettah Camii’ne tayin edildi. İzmir’de çeşitli camilerde imam-hatiplik ve vaizlik yaptıktan sonra 19 Temmuz 1999’da emekli oldu. İzmir’in camilerinde okuduğu muhteşem Kur’ân tilavetleriyle yurt içinde ve dışında tanınan ve aranan müstesna bir “kâri”² hâline geldi.

Kur’ân Âşığı

Bekir Hoca, dostlarının ortak ifadesiyle tam bir Kur’ân

âşığıydı. Hayatı Kur’ân’la bütünleşmiş; onu sadece okuyan değil, yaşayan ve yaşatan bir insandı. Yakın arkadaşı Mehmet Yıldız Bey’in ifadesiyle, “*Bekir Yılmaz denildiğinde zihinde ilk canlanan şey Kur’ân’dı.*”

Onu pek çok kişi, Fethullah Gülen Hocaefendi’nin vaazlarından önce sunduğu enfes Kur’ân tilavetiyle tanır. Oysa bulunduğu her mecliste sohbet, onun Kur’ân ziyafetiyle başlar; dinleyenlerin gönülleri uhrevî âlemlere açılırdı.

Bekir Hoca, Kur’ân’ı güzel okumakla yetinmedi; bir ömür onun muhtevasına da hizmet etti. Peygamber Efendimizin (sallallâhu aleyhi ve sellem), “*Sizin en hayırlınız, Kur’ân’ı öğrenen ve öğre-*



“*Sizin en hayırlınız, Kur’ân’ı öğrenen ve öğretenidir.*”

Tirmizî, Fedâilü’l-Kur’ân, 15

tendir.”³ buyruğu, onun hayat düsturu oldu. Genç yaşlı demeden ulaştığı herkese Kur’ân’ı doğru okumayı ve Kur’ân ahlakıyla ahlaklanmayı öğretmeye gayret etti.

Hizmet İnsanı

Hafız Bekir Yılmaz, hayatını hizmete adanmış bir insandı. Hizmet adına kendisine ne teklif edilse, tereddütsüz “hay hay” der, hemen işe koyulurdu. Onu yakından tanıyanlar; nezaketi, vakarı ve inandığı davayı hem hâliyle hem fiiliyle en güzel şekilde temsil edişyle hatırlar.

Birlikte yol yürüyenlerin ifadesiyle, emek ve gayret noktasında yaş farkını hiç hissettirmez; yorulmak nedir bilmeden koştururdu. Ne kırıcı bir tavrına ne de bir tekâsülüne şahit olundu. Uzun yıllar yaşadığı bir şehirde herkes tarafından sevilmesi, onun hizmet ahlakının ve Kur’ân’la şekillenmiş şahsiyetinin en açık göstergesiydi. Onu yakından tanıyan Mustafa Yeşil Bey’in ifadesiyle, “Kur’ân’ın bir insanı nasıl güzelleştirdiğini görmek isteyen Bekir Hoca’ya bakması yeterliydi.”

Resmî görevinden emekli olduktan sonra kendisini tamamen hizmete adadı. Hizmet adına çağrıldığı her yere hiç tereddüt etmeden gitti; Amerika’da ve Avrupa’da düzenlenen kamplarda aylarca talebelerin başında kaldı ve Kur’ân’dan aldığı feyzi ve manevî iklimi oralara da taşımaya çalıştı.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra birçok insanın çekinip uzak durduğu zorlu zaman-

larda bile o, Hocaefendi’nin yanında yer alarak hizmetlere devam etti.

Oğlu Enes Yılmaz’a bıraktığı vasiyet, onun hizmete bakışını tek cümlede özetler: “Oğlum, ne olursa olsun mutlaka bu hizmetin içinde ol.”

Kadın Hizmetleri

1980’li yıllarda kadınlara yönelik hizmetler yeni şekillenmeye başlamıştı. Lise ve üniversite eğitimi almak isteyen kız öğrenciler için ilk evlerin açılması ve bu hizmetlerin gelişmesinde öncü isimlerden biri oldu. Evlerin açılmasının yanında, öğrencilerin ihtiyaçları ve rehberliği için hanımıyla birlikte ev ev dolaştı.

Bu süreçte oluşturduğu güven ortamı, birçok genç kızın eğitim hayatına devam edebilmesinde belirleyici oldu. O dönemde bu evlerde kalan bir talebesi, onun rehberliğini şöyle anlatır:

“Babam normalde Borno’ya gidip gelmeme bile rıza göstermezken, Bekir Hocamızla tanıştıktan sonra ona duyduğu güven sayesinde öğrenci evinde kalmama izin verdi. Onun bize sağladığı bu güven, hiç tanımadığımız dünyaların kapılarını açtı.

O, bize sadece manevî eğitim vermedi; hayatı öğretti. Dünya ile ahiret arasında denge kurmayı ondan öğrendik. En çok hatırladığım nasihatı şuydu: ‘Derslerinizi ihmal etmeyin. Allah’ın tekvin sıfatının neticesi olarak yarattığı kâinat kitabına ait dersleri çalışırken ‘Kur’ân okuyorum.’ deseniz, yalan söylemiş olmazsınız.”

Nezaketi, Zarafeti, Cömertliği

Bekir Yılmaz Hocamız zarafeti, nezaketi ve cömertliğiyle tanınan örnek bir şahsiyetti. İnsanlarla münasebetlerinde son derece nazik, ölçülü ve vakur bir duruş sergiler; incinse de kimseyi incitmezdi. Onu yakından tanıyanlar, yıllar süren yakın ilişkilerde bile nezaketinden ve dengeli duruşundan taviz vermediğini ifade eder.

Zarafet, onun hayatının her alanına yansımıştı. Kılık kıyafetine gösterdiği özen, eşyaya ve çevresine karşı hassasiyeti bu inceliğin doğal bir parçasıydı. Arabasının kapısı sertçe kapatılsa rahatsız olur; sanki bir canlıya zarar verilmiş gibi hissederdi.

Cömertliği ise çoğu zaman sessiz ve gösterişsizdi. Dostlarının ihtiyaçlarını sormadan fark eder, çoğu zaman talep edilenden fazlasını karşılamaya çalışırdı. O, inceliği ve cömertliğiyle gönüllere dokunan bir insandı.

İskandinav ülkelerinde hizmet eden Alpaslan Erkam Bey’in anlattığı şu hatıra, onun bu yönünü gösteren çarpıcı örneklerden biridir:

“Kibar, giyinmesini bilen, zarafetiyle dikkat çeken biriydi. Çok cömertti. İsveç’te dört beş arkadaşlık. Bizde misafir olduğu bir gün, gece gizlice ayakkabı numaralarımızı, elbise bedenlerimizi tek tek not etmiş. Daha sonra İstanbul’dan hepimize ayakkabılar, paltolar, takım elbiseler göndermişti.”

“Gaybubet” Yılları

Bütün hizmet gönüllüleri gibi o da malum zulüm sürecinden

nasibini aldı. Gözaltı ve tutuklanma ihtimaline karşılık, “Zalimin işini kolaylaştırmamak lazım.” anlayışıyla evini terk etti; uzun yıllar farklı evlerde gaybubet yaşadı.

Bu süreç hem kendisi hem de eşi için son derece ağır geçti. Eşi Fatma Hanımefendi, o yılları bir valizle evden eve taşınarak geçen, sabır ve teslimiyetle örülü bir dönem olarak anlatır. Hastalıkları, gizli kalp ameliyatı ve ağır şartlara rağmen ne şikâyet etti ne de geri adım attı.

Günlerini Kur’ân okuyarak ve ibadetle geçiriyor; vakit namazlarını eşiyle cemaatle kılıyor, Ramazanlarda teravih namazlarını hatimle eda ediyordu. İbadet onda fitrat hâline gelmişti. Ameliyat olduğu gün teheccüd namazını kılamadığı için hüngür hüngür ağladı.

Gaybubet günlerinde onu ziyaret edenler, son derece zor şartlarda yaşamasına ve kısıtlı imkânlarına rağmen misafirlerine elinden geldiğince ikramda bulunan, inceliğinden taviz vermeyen bir insanla karşılaştıklarını anlatır. Dostlarının yaşadığı mağduriyetleri dile getirirken gözleri dolar; haksızlığa uğrayan insanlar için derin bir üzüntü duyardı.

Ameliyat sonrası iyice ağırlaşan bu sancılı süreci sabır ve teslimiyetle karşıladı; ibadet hayatını ve manevî disiplinini sürdürdü. Eşi, onun sabrını ve metanetini, “Tüm bu zorluklara rağmen bir kez bile ‘Canım sıkıldı.’ diye şikâyet ettiğini duymadım.” sözleriyle ifade eder.



Ev hapsi sürecinde polisler gece yarısı evin önüne gelir, onu hasta hâliyle aşağıya çağırarak imza alırdı. Bu durum, vefat ettiği güne kadar devam etti. 19 Ağustos 2021 Perşembe gecesi yine imza için geldiler.

Ancak o gece Bekir Hoca, çoktan “en büyük imzayı” atmış; ruhunun ufkuna yürümüştü. Mekânı cennet, makamı âli olsun.

Bir gece gözaltına alınmasının ardından ev hapsi süreci başladı. Böylece yeniden kendi evine dönebildi. Buna hem kendisi hem eşi çok se-

vindi, ancak birlikte geçirebildikleri süre oldukça sınırlı kaldı.

Vefatından önceki gece teheccüdünü kılmış, ertesi gün farz namazlarını eda etmişti. Akşam namazı için abdest alırken, hayatını adadığı kulluk yolculuğunu ağzında abdest suyuyla ayakta tamamladı.

Son İmza

Ev hapsi sürecinde polisler gece yarısı evin önüne gelir, onu hasta hâliyle aşağıya çağırarak imza alırdı. Bu durum, vefat ettiği güne kadar devam etti.

19 Ağustos 2021 Perşembe gecesi yine imza için geldiler. Ancak o gece Bekir Hoca, çoktan “en büyük imzayı” atmış; ruhunun ufkuna yürümüştü.

O, Kur’ân’ı hayatının merkezine alan bir ömür sürdü ve davasına sadakati, fedakârlığı, vakur duruşuyla geride kalanlara kıymetli bir miras bıraktı.

Mekânı cennet, makamı âli olsun. 

Dipnotlar

1. Yazıda verilen bilgi ve alıntılarının kaynağı, aile fertlerinin de katıldığı anma programında yapılan ve henüz yayımlanmamış konuşmalardır. Programın kayıtları mahfuzdur.
2. Kâri: Kur’ân metnini tecvid ve kıraat esaslarına uygun biçimde tilavet eden, fem-i muhsin (Kur’ân’ı en güzel ve doğru şekilde telaffuz eden ağız) terbiyesinden geçmiş kişi.
3. Tirmizî, Fedâilü'l-Kur’ân, 15.

Pek sevgili kardeşim, Betülcüğüm,
Sana bu yaşadıklarımı anlatmaya
söz verdiğim hatıradın. Günün ötesi-
finden tam iki yıl geçti. Anladın mı?

Garîb Bir Mektup

Öykünün sonunda tanıdım seni. Belli ki öykünün en can alıcı yeri... Kendinden evvel ebediyete yolcu ettiğin o minicik ruh acaba seni karşılamış mıdır? Hangi zümrüt tepelerde geziyordur ümitlerin, lezzetini dimağında duyarak, ağır ağır? Yaşadıklarına şahit kıldı Yaradan bizi. Sen rahmetin kucağında ebedî ağırlandırken, bu küçük şehrin hatıralarında tüm kardeşlerin yad edecek seni, katmerli gurbetini.

Pek sevgili kardeşim Betülcüğüm, Sana, bu yaşadıklarını anlatmaya söz verdiğim o fırtınalı günün üzerinden tam iki yıl geçti. Avucumun içine aldığım solgun, beyazlamış ellerinde bilmediğim bir âleme attığın adımlarını hissetmiştim. O günden beri, hikâyenin buruk tadı kalemimin ortasına yumru gibi oturdu. Ta ki, yatağının sağ ucunda çıt çıkarmadan hakikate açılan göz kapaklarıyla kalbim yüzleşene dek.

Dünyevî zıtlıklar diyarı

Kızımın elinden tutup oğlumun anaokuluna götürdüğümde iki çocuklu bir anne oluşumun şaşkınlığı hâlâ üzerimdeydi. Pandemi sürecinde, anne ve babaları çalışabilsin diye yuvaya gelip giden Alman disiplinli kırk kadar çocuktan ikisi onlardı. Yaşım otuz bile değilken kendimi içinde bulduğum bu tatlı rutin, jenerasyonumun gereksiz ön kabullerini kedi gibi tırmalıyordu.

Kelebekler grubunda ilk haftalarda fark etmediğim bir öğretmen, kapıda büyük bir heyecanla karşıladı Merve'yi. Öyle coşkuluymuş ki kadrolu eğitmen sandım. Yeni başlamış olmalıydı. Meğer, Almancasını geliştirmeye çalışan, ben yaşlarda bir stajyermiş. Birkaç hafta boyunca elinden geldiğince diğer öğretmenle-

re yardımcı olacak, ileride çocuklarla çalışabilir mi diye bir yandan gözlem yapacakmış.

Günler su gibi geçti. Yuva ya yeni başlayan çocuklar ortama giderek uyum sağladılar. Bu sevecen öğretmen de staj süresini yarılardı. Her ne hikmetse, onu gördükçe bakışlarında bir gölge nazarıma ilişti. Sabahları o gri bulutun dağılan izlerini sürdürdüm yüzünde. Kızım Merve de dahil olmak üzere tüm çocuklarla ilgilenirken duyduğu mutluluk derin bir sızıyı ele veriyor gibiydi.

Gençler bir araya geliyor

Bizim oralarda şehirler küçüktür. O küçük şehirlerde benzer dertleri olan gençler hiç birbirini bulmaz olur mu? Onları bu topraklara getiren Kudret Eli, kaderlerini kesiştiren kopmaz bir iple ilmek ilmek örер muhabbetlerini.

Zihnim beni yanıltmıyorsa ilk buluştuğumuzda 9-10 kişi kadardık, değil mi? Bu buluşmada -başka bir arkadaşın davetlisi olan- Merve'nin stajyer öğretmenini, yani seni göreceğimi tahmin etmezdim.

Musibet başa geldiğinde bütün çıldırtıcılığıyla yavaşlayan o iç içe zamanlar, çehrendeki ümidi karartmayı başaramamıştı. Güllerle bezeli bir kupanın içine tek tek yerleştirdiğin beyaz çikolatalı raffaelloları şeffaf bir kağıtla kaplamış, orta yerinden sıkı-

ca büzüp şeker pembesi kıvrık bir fiyonkla tutturmuş-tun.

Bana sıkıca tuttuğun zarif hediyeni iki elinle uzatırken,

“Aa... Sen o musun?” şaşkınlığına gizlenmiş şükür ke-limeleri havada uçuyordu.

Meğer sen beni biliyor-muşsun.

İlk buluşmalarda herkes biraz kendinden bahseder ma-lum. Mesleğinden, bulunduğu hicret diyarına hangi mucizevî hikâyeyle geldiğinden... Anlat-tığın hatıraların pes dedirten acıklı notalarında, nihayet ben de seninle tanıştım. Senin ha-yat bestenle...

Ne Medrese-i Yusufiye'de geçen yılların ne çiçeği bur-nunda evlendiğin eşinle uğ-radığınız eziyetler ne hapis-hane yıllarında pençesine düştüğün ilerlemiş hastalı-ğın ne yarım kalan tedavin ne maruz kaldığın çıplak arama-lar ne vatan toprağından ayr-ırılık ne de özlediğin susamlı simitlerin gevrek kokusu... Senden (ç)alınanların hiçbi-ri yeniden hayata başlama ümidini söküp atamamıştı.

İsmi bilmediğim bütün kardeşlerimize duyduğum saygı ve sevgi, o an sanki sen-de cisim buldu. Uhuvvet, kırıl-gan bedenini elbise olarak giyinip bana bakıyordu âde-ta. Bırakmadan, dakikalar-ca kucaklamak istedim seni. Tüm bunları anlatırken göz-lerin bile dolmuyordu oysa.

Öyle inanmıştın ki kaderin cilvelerinin hikâyeni cilvelendirdiğine; yeni bir tecelli peşinde uçuşan yaralı bir kuş gibiydin.

Minik bir dilek

Anlatırken sustun. Bir aralık yere eğdin bakışlarını.

“Aslında en büyük hayalim, çocuğumun elinden tutup onu okula götürmek. Yalnızca sıradan, normal, bir hayat...” diye döküldü dudaklarından. Yuvada karşılaştığımızda fark ettiğim o gri bulut nefes nefese koşarak gözlerine yeniden yerleşiverdi. Hatta kirpiklerin ıslanacak oldu. Sesin kopacak bir tel gibi incelidikçe inceldi. Ama kendini salıvermeden devam ettin:

“Merve’yi, Umut’u, Anna’yı, Isabel’i... Allah’ım, gruptaki bütün çocukları ne çok seviyorum!”

“...”

“Hele geçen gün çocuk mutfağında oynarken eli dola-ba sıkışan Henry var ya. Evet evet o. Christi’nin oğlu. Küçük yaşına bakmadan, Merve’nin onu teselli etme çabasını görmeliydiniz. Hiçbir öğretmen fark etmemişti de o hızır gibi koşup Yâ Şâfî diye diye ovdu Henry’nin parmaklarını. Biz gidene kadar Henry sakinleşmişti bile.”

Coşkun, gözlerindeki o gri buluttu.

Sen de bir bebek istiyordun.

Pek çok kişinin hayatın sıradanlığından bunalıp kuzey ışıklarını görmeye buzullara gittiği, en yüksek dağlardan atladığı bir çağda, sen sözüm ona sıradan (!) bir şey istiyordun.

Hazinesi geniş olan O’ndan başkasından istemiyordun.



İsmi bilmediğim bütün kardeşlerimize duyduğum saygı ve sevgi, o an sanki sende cisim buldu. Uhuvvet, kırılğan bedenini elbise olarak giyinip bana bakıyordu âdeta. Bırakmadan, dakikalarca kucaklamak istedim seni.

Kaderin rahmet tecellisi

Aradan birkaç ay geçti. Doktor, hastalığından sonra gebeliğine müsaade ettiğinde ümidin daha da artmıştı. Gönlün ümitsizlik dergâhı değil, tıpkı hizmet baharıydı! Yapılacaklar ne çoktu; dil öğrenecektin, kermese kek götürecektin, çocuğunu rehberliğe getirip öğrencilerine gidecektin, Avusturya’nın yüksek dağlarına gidip tefekkür edecektin...

Bir gün, içinde taşıdığın hayata hayat kattı bir haber. Hamileydin. Ancak, çok geçmeden düşük yaptığını söylediler. Üzüldün. Yeni dualara yelken açtın sen de.

Derken, bir gün, içinde taşıdığın hayatın ortasına düştü bir haber. Öksürüyordun. Geçmeyen öksürükler grip değildi. Bronşların nefesini sıkılaştırıyordu. Hekimler daha detaylı tetkiklerin vaktinin geldiğine kanaat etti.

Bir gece, sessizce ülken-den çıktığında radyoterapin yarım kalmıştı. Seni tekrar içeri koymasınlar istemiştin. Tedavine yurt dışında devam edecektin. Fakat yirmi bir gün boyunca arka arkaya her gün alman gereken bir tedaviydi bu. Ve şimdilik her şey yolunda görünüyordu. Almanya’daki doktorlar bekleyelim, gerekirse sonra alırsın demişti.

“Benim bu hâlimi gören garipler, bir gün benim mezar toprağıma otursunlar; zira garipleri ancak garipler anlar. Garipler birbirlerine yâdigârdır. Ey Rabbim Sen çaresizlerin çaresisin; benim de başkasının da çaresini Sen bilirsin. Geceden, apaydın gündüzü çıkardığın gibi, bu kederden de benim neş'e ve sürûrumu çıkarabilirsin...”

Devam edilmesinin mânâsı yoktu. Bekledin.

Çok geçmeden olup biteni öğrendin. Metastaz başlamıştı. Kanserli hücreler vücudunda yayılıyordu. Öngörülen reçeteye razı olarak, ümitle yeni tedavine başladın.

O sene, ömrünün son senesi idi.

Seni anlayabildik mi bilmiyorum. Anlamadığınızı bilsen de hiç imâ etmedin. Yalnızca kadere rıza için dua istedin. Ve içinde kalan ukdeyle, gebe kalmadığına şükrettin.

Ebedî hayata yolculuk

Öykünün sonunda tanıdım seni. Belli ki öykünün en can alıcı yeri... Kendinden evvel ebediyete yolcu ettiğin o minicik ruh acaba seni karşılamış mıdır? Hangi zümrüt tepelerde geziyordur ümitlerin, lezzetini dimağında duyarak, ağır ağır?

Yaşadıklarına şahit kıldı Yaradan bizi. Sen rahmetin kucağında ebedî ağırlanırken, bu küçük şehrin hatıralarında tüm kardeşlerin yad edecek seni, katmerli gurbetini...

Yaşadıklarını yazmaya çalışırken, ilâhî müfredat tıkr tıkr işliyordu. Geçen hafta, Kalbin Zümrüt Tepeleri derimiz “İğtirab” tepesine tevafuk etti. Yaşadığın bu iç içe gurbetler, hayatındaki düzelmelerin bozulmaları ta-

kip etmesi, gece-gündüz gibi aydınlanan garîb gönlünü karanlığın bastırması apaçık bir hakikat tecellisi değil de neydi? Hikâyeni tasdik eden tevafuklar merceğinde seni büyük bir müjde bekliyordu.

Hocaefendi, iğtirabı cismanî, hâlî ve kalbî olarak üçe ayırıyor; hâlî ve kalbî her ikisi birden yaşanır da adına *muzaaf yalnızlık* diyor-du.¹ Katmerli yalnızlık... İşte o yalnızlık, o tatlı belâ, seni dünyadan koruyan bir sur gibi kuşatmıştı. Bu hâl içinde ruhunun ufkuna yürüdün. Hocaefendi, bu gurbetleri göğüsleyip şöyle veya böyle vefat edenler için şehadet nimetini veriyordu nazarımıza:

“*Bu kabil yalnızların vefatı şehâdetir.*” fehvasınca, o bir nimettir.²

Üstelik, işaret ettiği bu lütf-i ilâhînin yanında, tüm den garipliğimizi hatırlatarak bir şairin sözlerini zikre diyordu:

“*Benim bu hâlimi gören garipler, bir gün benim mezar toprağıma otursunlar; zira garipleri ancak garipler anlar. Garipler birbirlerine yâdigârdır. Ey Rabbim Sen çaresizlerin çaresisin; benim de başkasının da çaresini Sen bilirsin. Geceden, apaydın gündüzü çıkardığın gibi, bu kederden de benim neş'e ve sürûrumu çıkarabilirsin...*”³

Güçlkle nefes alıp veriyordun o gün. Yanı başında yalnızca beş dakikam vardı. Çocukların okuldan alınma saati geçmek üzereydi. Odanın dört tarafından sessizce yükselen dualara dualarımı katarak, hareketsiz ellerini tuttum ve kuşağına fısıldadım.

“Şahidiz dik duruşuna.”

Yuva kapanmadan yetişmek üzere veda ettim sana.

Binalara akşam çöküyordu. Yağmur çiseliyordu karanlık bulutlardan. Trafik sıkışmıştı. Çok geçmeden haber geldi. İşaret parmağının havada kaldığını söylediler.

Yaşadığın imtihanlar karşısında dimdik durdun. Dilerim, o duruşun ebedî sürûrun olsun. Bitimsiz muhabbetini, kadere razı gelişini, sıradan rutinlerin kıymetini anlatan hikâyene hediye edilen latif son her dem bir daha yazılıyordu da yaşadıklarını garîb bir mektup hakkıyla yazamıyordun işte.

Bu mektubu, sana ve ebedî âleme intikal etmiş tüm kardeşlerimize garîblerden toplu bir selâm olarak ulaştırmasını Rabb-i Rahîm'imden niyaz ederim.

Bâki muhabbetle,

F. Ç

Dipnotlar

1. M. Fethullah Gülen, *Kalbin Zümrüt Tepeleri 2*, Süreyya Yayınları, Ocak 2023, s. 80.
2. A.g.e.
3. A.g.e.

Kehf Sûresi Ekseninde Kur'ânî Bir Seyr-i Sülûk Haritası



Kehf sûresinin bu dört kıssası, işte böyle birbirine kenetlenmiş, birini atladığımızda yolun kaybolacağı bir manevî coğrafyayı; insan olmanın, özünden âleme doğru açılan dört menzilini gösterir: Öze dönüş, nimetle imtihan, hikmetle buluş ve adaletle inşa. Bu, ruhun, sükûttan sedde uzanan kadim ve her dem taze yolculuğudur.

Bir kitabın sayfalarını çevirir gibi zamanın ve hakikatin satırları arasında geziniyoruz bazen. Kur'ân, işte böyle bir gezintide, sadece okunan değil, yaşanan bir âlem de sunuyor bize. Kehf sûresi ise bu âlemin belki de en derin ve çok katmanlı köşelerinden biri. Onu anlamak, sadece dört kıssayı art arda dinlemek değil; bir bütünün parçalarını birleştirir gibi, kendi iç yolculuğumuzun haritasını keşfetmek. Bu haritanın adına diriliş yolu diyebiliriz.

Diriliş, ölü toprağını silkip özümüze dönüş, sonra da o özü âlemde bir çiçek gibi açtırma seyr-rüseferidir. Kehf bize bu dirilişin dört kapısını

aralar: “Mağara”nın kapısı, “Bahçe”nin kapısı, “Hızır”ın kapısı ve “Sedd”in kapısı. Her biri, âdeta ruhun bir mertebesine, hayatın bir imtihanına açılır.

İlk kapı, bir sığınak ve sükûn yeri olarak karşımıza çıkar: Mağara. Ashâb-ı Kehf, zulmün gürültüsünden, kalbin safiyetini korumak için buraya çekilir. Bu bir kaçış olmayıp bir nevi derleniş, toparlanış ve kendine geliş tir. Uzun bir uyku... Sonra bir uyanış. Burada mesele, taştan bir mağarada uyumak değildir elbette. Mesele, benliğin karanlık dehlizlerinde, sahte ilahlardan, yapay kimliklerden, gürültülü dünyanın dayatmalarından sıyrılıp, özüne, yalın hakikatine kavuşmasıdır. O mağara, her birimizin içinde saklı duran bir “mikât” yeri gibidir. Hacıların ihrama girdiği, dünyalıkları geride bıraktığı yer gibi, ruhun da ihrama girdiği, arındığı, tekleştirdiği bir mabettir âdeta. Bu kapıdan geçmeyen, bu derunî hicreti yaşamayan bir ruh, dışarıdaki fırtınalara dayanacak köke, dinginliğe ve sadeliğe kolay kolay kavuşamaz. Bunu, dirilişin ilk şartı olarak görmek yerinde olacaktır: Öze dönüş.

Burada öze dönmek, yolun sonu değil henüz başlangıcıdır. Ruh, mağaranın loş ve korunaklı sükûnetinden çıkıp, güneşin altına, hayatın bahçesine adım atar. Burada ikinci kapıyla karşılaşırız: Nimet ve Servet Kapısı. İki bahçe sahibinin kıssası, işte bu imtihan sahnesini resmeder. Bolluk, güzellik, güç, itibar... Bunlar, ruhu en az fa-

kirlik kadar, belki daha sinsi bir şekilde sınavan unsurlardır. Mağarada “Ben kimim?” sorusunu bulan insan, şimdi bu bahçede “Bunlar kimin?” sorusuyla yüzleşir. Servet ve kudret, ruhu şişirip, onu “Ben yaptım, ben başardım, bu bana ait.” yanılgısına düşürebilir. Bahçe sahibinin kibrinde somutlaşan bu tehlike, insanın en kadim sınavlarından: Nankörlük. Bu kapı, bize şunu hatırlatır: “En zor imtihan, yokluğun değil, varlığın imtihanıdır.” Bu sınavı, nimetleri bir emanet bilip, şükürle ve cömertlikle geçmek, ruhu bir üst mertebeye, tevazuya ve hakiki mülkiyet şuuruna taşıyabilir.

İşte bu şuurla insan, sırlı ve hikmetli üçüncü kapıya varır: Hikmet Kapısı. Hz. Musa’nın, “Allah’ın katından bir ilim” sahibi olan Hz. Hızır’ı arayışı, artık görüne değil, görünmeye; olaylara değil, olayların ötesindeki hikmete yöneliştir. Burada karşımıza, hayatın zahirî ve batınî iki yüzü çıkar. Hz. Musa’nın, Hızır’ın icraatını sabırla karşılayamadığı üç olay...¹ Her biri, beşerî akıl ve adalet ölçülerimize aykırı görünür. Ama her birinin ardında, kavrayamadığımız bir rahmet, bir koruma, bir gelecek inşası yatar. Bu kıssa, bizim sınırlı aklımızla ilahî hikmeti tam kuşatamayacağımızı, hayatın karelerinden ibaret olmadığını, onun bütününcü ancak Yaratıcı’nın gördüğünü öğretir. Bu kapı, sabrın, teslimiyetin ve “sır”a saygının kapısıdır. Buradan geçen ruh, artık olayların hâkimi gibi davranmaz; onlardan ders alan, hikmet arayan bir mü-

Fethullah Gülen Hocaefendi, Zülkarneyn olma yolunun, evvela mağara-
da Ashab-ı Kehf olmaktan başladığını ifadeyle sözlerine şöyle devam
eder: “Bu arada safvetini koruyanlar, ledünniyata sımsıkı bağlı olanlar ve
işin başındaki hasbîliklerini sonuna kadar götürenler, bence işte fütüvvet
cemaati onlardır ve insanlığın mâkus tali’ini de onlar değiştirecektir...”

min olur. Görünenin perdesini
aralamaya başlar.

Ve nihayet, bu üç kapı-
dan geçmiş, arınmış, sınan-
mış, hikmetle buluşmuş bir
şahsiyet veya topluluk, artık
dördüncü ve son kapıya, yani
“Gayret ve İnşa Kapısı”na ge-
lir. Zülkarneyn kıssası, bu-
rada devreye girer. Bu artık
mânevî bir yolculuktan ziya-
de, âlemle ihtilât ve adaleti
ikame mesuliyetidir. Ye’cüc
ve Me’cüc, her çağda insan-
lığın karşısına çıkan kaosu,
ahlakî çöküşün, sınırsız şid-
det ve ifsadın sembolüdür.
Zülkarneyn ise kendisine ve-
rilen ilim, kudret ve imkânı,
bu kaosa bir set çekmek, ma-
sumları korumak, dünyada
bir düzen (ıslah) kurmak için
kullanır. Sed, sadece demir
ve bakırdan bir duvar değil;
bilgi, adalet, ahlak ve kolektif
iradeyle örülmüş bir mede-
niyet tahayyülüdür. Bu kapı,
ferdî kemalin toplumsal fay-
daya, manevî huzurun içtimâî
adalete dönüşmesidir. Artık o
ruh veya topluluk için, “dünya
muvazenesinde bir yer almak,
sözü dinlenilir bir konumda
bulunmak ve daima haksızlı-
ğın önünde bir set gibi durmak
zamanıdır.”²

Bu mevzuda Fethullah Gü-
len Hocaefendi, Zülkarneyn
olma yolunun, evvela mağa-
rada Ashab-ı Kehf olmaktan
başladığını ifadeyle sözlerine
şöyle devam eder: “Bu arada



safvetini koruyanlar, ledün-
niyata sımsıkı bağlı olanlar
ve işin başındaki hasbîlikle-
rini sonuna kadar götürenler,
bence işte fütüvvet cemaati
onlardır ve insanlığın mâkus
tali’ini de onlar değiştire-
cektir. Bağa, bahçeye, mal ve
servete takılıp kalanlar, yazlı-
ğına kışlık ve kışlığına yazlık
eklemeye çalışanlar ve en kıy-
metli sermayeleri olan ömür-
lerini böyle lüzumsuz arzu ve
isteklerin arkasında koşarak
tüketenlerin ise Zülkarneyn
olmaya hakları ve liyakatleri
yoktur.”³

Evet, Kehf sûresinin bu
dört kıssası, işte böyle birbiri-
ne kenetlenmiş, birini atladi-
ğımızda yolun kaybolacağı bir
manevî coğrafyayı; insan ol-
manın, özünden âleme doğru
açılan dört menzilini gösterir:

Öze dönüş, nimetle imtihan,
hikmetle buluş ve adaletle
inşa. Bu, ruhun, sükûttan
sedde uzanan kadim ve her
dem taze yolculuğudur. 

Kaynaklar

1. Bkz. Aymaz, Abdullah, “Hz. Musa Aleyhisselamin Hz. Hızır Aleyhisselamla Yolculuğu”, Hizmetten.com. 26.02.2019. <https://hizmetten.com/hz-musa-aleyhisselamin-hz-hizir-aleyhisselamla-yolculugu/> (Erişim tarihi: 16.05.2026).
2. Gülen, M. Fethullah, “Kehf Sûresindeki Sırlı Kıssalar”, *Zihin Harmanı*, <https://fgulen.com/tr/ eserleri/zihin-harmani/keh-f-suresindeki-sirli-kissalar> (Erişim tarihi: 21.05.2026).
3. Gülen, “Kehf Sûresindeki Sırlı Kıssalar”, *Zihin Harmanı*.



MUAZZAM TASARIM

Hücresinin derinliklerinde gerçekleşen bu muazzam biyokimyevî hareketler ve protein kapılarından enerji santrallerine kadar her bir detay, kâinatta hiçbir yerde tesadüfe yer olmadığına işaret eder. Cansız molekülleri bir araya getirip onlara hayatî vazifeler gördüren sonsuz bir kudret, ilim ve irade yarattıklarını her an görüp gözetmektedir.

“Üçüncü Kozmos”un Keşfi

Bilim dünyası kâinatı incelerken genellikle iki ana ölçek üzerinden hareket eder: Galaksilerin, yıldız sistemlerinin ve devasa gezegenlerin yer aldığı makrokozmos ile atomların ve atomaltı parçacıklar dünyasının hüküm sürdüğü mikrokozmos. Ancak modern biyolojinin hücre derinliklerinde ulaştığı baş dön-

dürücü bilgiler, bilim insanlarını yeni bir tabir kullanmaya sevk etmiştir: “Üçüncü Kozmos.”

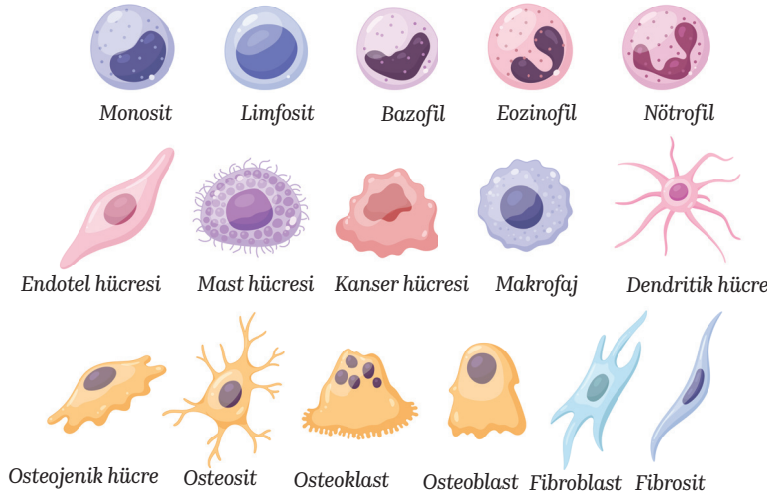
Hücre, sadece hayatın basit bir yapı taşı değil; içinde milyonlarca bilinmezi barındıran, her keşifte yeni sorular doğuran muazzam bir evrendir. Bu âlem, dışarıdan bakıldığında sessiz bir durağanlık sergilese de içine girildiğinde saniyede trilyonlarca işlemin

yapıldığı, ışık hızına yakın sinyallerin gönderildiği ve hata payının sıfıra indirildiği bir teknoloji üssüdür.

40 Trilyonluk Kusursuz Bir Medeniyet

İnsan vücudu, yaklaşık 40 trilyon hücresiden müteşekkil devasa bir organizmadır. Bu sayı, dünya üzerindeki toplam insan nüfusunun yaklaşık 5.000 katına denk gelen

İNSANDAKİ BAZI HÜCRELER



inanılmaz bir kalabalığı ifade eder. Böylesine kalabalık bir topluluğu, bir an bile aksatılmadan, tam bir ahenk içinde yönetilen büyük ve gelişmiş bir ülkeye benzetebiliriz. Bu mikroskobik ülkede; dış tehditlere karşı eğitilmiş özel bir ordu gibi çalışan bağışıklık (immün) sistemi, lojistik ve atık yönetimi yapan dolaşım sistemi ve ömrünü tamamlamış yapıları geri dönüştüren dev tesisler mevcuttur.

Vücudumuzda morfolojik farklılıklar açısından 220 kadar hücre çeşidi keşfedilmişken, bunların genomik açıdan moleküler profillerine göre alt gruplarını da sınıflandırmaya dâhil edersek şu anda 417 rakamına ulaşan bir çeşitlilikten bahsedebiliriz. İşte bu kadar çeşit ve sayıdaki hücre kendi uzmanlık alanlarında normal şartlarda hiç hatasız çalışır. Ancak ölüme perde olması için ortaya çıkacak hastalıkların ve yaşlanmanın önünde sebep olarak görülebilecek mutasyonlar zahiren hata gibi görülse de Allah'ın küllî ilmi ve kaderî açıdan de-

ğerlendirildiğinde bunlara da hata denemez. Her bir hücre, sanki kâinatın bütün kanunlarından haberdarmışçasına, kendisine çizilen sınırların dışına taşmadan genel nizamın bir parçası olur. Mesela; gözümüzün arkasındaki bir retina hücresi ışığı elektrik sinyaline dönüştürürken, bir mide hücresi en sert proteinleri bile parçalayacak asitler üretir. Bu zıt görevler, aynı vücudun bekası için birbirine muhtaçtır. Karaciğer hücresi asla bir sinir hücresi gibi davranmaya kalkışmaz; bu disiplin, hayatın temel dayanağıdır.

Hücre İçi Trafik ve Enerji Santralleri

Hücre içi, nanometre (metrenin milyarda biri) ölçeğinde öylesine sıkışık ve hareketli bir trafik barındırır ki proteinler, hormonlar ve enzimler muazzam bir koordinasyonla milisaniyeler içinde yer değiştirir. Hücrenin içi boş bir oda olmayıp, her köşesi makinelerle dolu bir fabrika gibidir. Mesela; bir karaciğer hücresinde yaklaşık 10 bin

adet mitokondri bulunur. Bir milimetrenin ellide biri kadar küçük bir alana 10 bin enerji santrali hükmündeki organeli sığdıran bu yapı, insan zihnini hayrete düşüren bir mühendislik harikasıdır.

Mitokondriler, glikozun oksijenle yakılarak hayat enerjisi olan ATP'ye (adenozin trifosfat) dönüştürüldüğü mini santrallerdir. Bu işlemdeki enerji verimliliği %42'dir; yani açığa çıkan enerjinin büyük bir kısmı doğrudan kimyevî paketler hâlinde hücrenin kullanımına sunulur. Modern elektrik santrallerinde bile yakıtın büyük kısmı ısı olarak israf edilirken, bu mikroskobik motorların verimliliği hayranlık uyandırıcıdır. Üretilen enerjinin geri kalan %58'lik kısmı ise boş yere harcanmaz; vücut sıcaklığımızı 37 derecede sabit tutmak için kullanılır. Tek bir hücrenin içindeki 10 bin santral, bütün vücudun ısısını bir termostat titizliğiyle ayarlar. Bu durum, termodinamik kanunlarının hayatın hizmetine sunulmuş bir mucizesidir.

Akıllı İskelet ve Haberleşme Ağı

Hücreler sadece kendi içlerinde değil, vücudun en uç noktalarıyla da kesintisiz bir haberleşme içindedir. Bu haberleşme, karmaşık sinyal molekülleri ve özel bir "kimyevî dil" vasıtasıyla yürütülür. Mesela, kanda alyuvar eksikliği baş gösterdiğinde, böbrek hücreleri sanki akıllı gibi durumu derhâl fark eder ve kemik iliğine "Üretimi hızlandır." mesajı gönderir. Henüz lokmayı yutmadan, sadece

bir yemeği hayal etmek bile pankreas hücrelerini harekete geçirir ve insülin salgılanmaya başlar.

Hücrenin şeklini koruyan ve iç trafiği yöneten yapı ise “hücre iskeleti”dir. Bu iskelet, hücrenin içini binlerce mini odacığa bölen, gerekince uzayıp kısalan dinamik bir ağıdır. Aktin ve miyozin gibi iplik şeklinde proteinlerden oluşan bu ağlar, aynı zamanda “otomatik kapılar” gibi çalışarak protein trafiğine yön verir. Moleküller, gitmeleri gereken hedefe bu akıllı kapılar sayesinde güvenle ulaşır. Hücre iskeleti aynı zamanda hücrenin bölünmesi ve hareket etmesi gibi hayati süreçlerde bir vinç veya iskele sistemi gibi görev yaparak mekanik direnç sağlar.

Zar Yapısındaki Mimarî Mucize

Temelde fosfolipid ağırlıklı hücre zarı; dışta ve içte proteinlerin, ortada ise yağ tabakasının bulunduğu, üç tabakalı görünüme sahip akışkan ve son derece zarif bir yapıdır. On bin hücre zarını üst üste koysak ancak bir defter kâğıdı kalınlığına ulaşabiliriz. Ancak bu ince zarın vazifeleri çok büyüktür. Büyük bir ülkenin sınırlarındaki gümrük giriş kapıları gibi proteinler

aracılığıyla hücreye madde giriş-çıkışı kontrol edilir ve bu zarın üzerine yerleştirilmiş reseptörler (alıcılar), dış dünyadaki değişiklikleri algılayarak hücreye zarar verebilecek maddelerin girişini engeller. Zarlar, bulundukları organın görevine göre özel tasarlanmıştır. Kalp hücrelerinin zarları elektrik iletimi için özelleşmişken, gözümüzdeki retina hücrelerinin zarlarında ışığı algılayan 140 milyon “rodopsin” proteini bulunur. Herhangi bir dokudaki hücre zarı hasar görürse inanılmaz bir iletişim hızıyla hemen hazırda bekleyen proteinler saniyeler içinde bölgeye ulaşarak deliği kapatır. Bu, bir geminin su altındaki gövdesi delindiğinde, tamir robotlarının saniyeler içinde oraya koşup deliği kaynakla tıkaması gibidir.

DNA: Kâinatın En Yoğun Bilgi Deposu

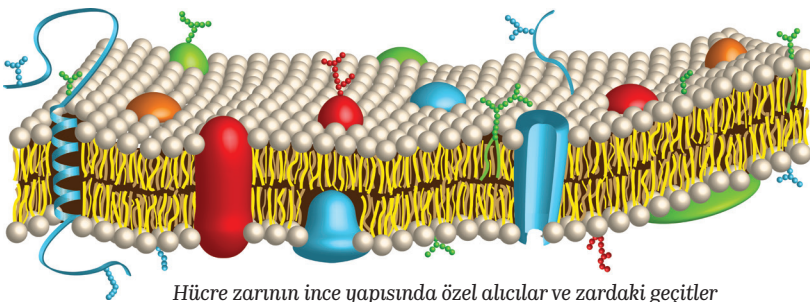
Hücre çekirdeğindeki DNA'lar, evrendeki en yoğun bilgi depolama sistemidir. Vücudumuzun bütün hücrelerindeki DNA'ları bir araya getirsek sadece bir kol saati hacmini kaplar. Ancak bu küçücük hacimde saklanan genetik bilgi, kesintisiz seyredildiğinde 5000 yıl sürecek bir HD videoya eşdeğerdir. Eğer 40 trilyon

hücredeki DNA iplikçiklerini uç uca eklessek, dünyanın çevresini milyonlarca kere dönebiliriz. Böylesine muazzam bir veri bankasının tesadüfen oluştuğunu iddia etmek, bir kütüphanedeki harflerin rüzgârla dizilerek devasa bir ansiklopediyi oluşturduğunu savunmaktan daha mantıksızdır. DNA, sadece bir veri deposu değil, aynı zamanda yaşayan bir kütüphanedir. Her hücre, bu devasa ansiklopedinin sayfalarında sadece kendine lazım olan kısımlarını okur.

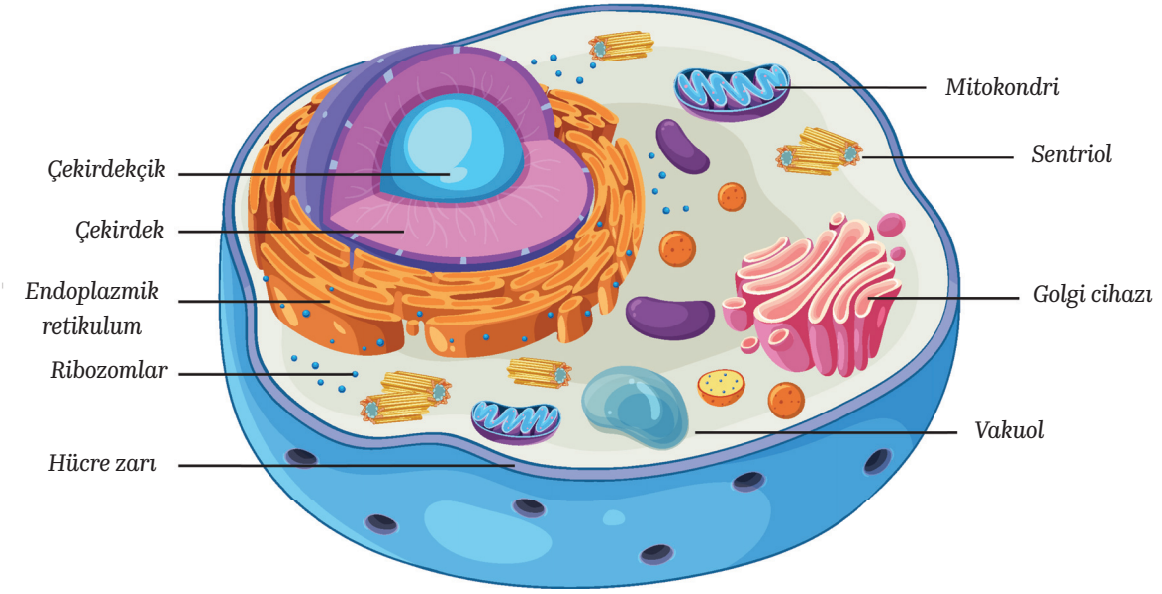
Lizozomlar ve Orucun Hikmeti

Biyolog Christian De Duve'ye Nobel kazandıran lizozomlar, hücrenin “temizlik (çöp öğütme) fabrikaları”dır. Bu organelerin içinde, hücreyi eritebilecek güçte 50'den fazla çeşit enzim bulunur. Bu tehlikeli enzimlerin hücreye zarar vermemesi için lizozomun iç yüzeyi özel bir tabakayla zırhlanmıştır. Hücredeki protein trafiğinde bir hata oluştuğunda veya bir yapı eskidiğinde, bu parçalar “vezikül” denilen küçük keseler şeklindeki paketlerle öğütülüp geri dönüşüme katılmaları için lizozomlara taşınır.

Bilimsel araştırmalar, 14-16 saatlik açlık dönemlerinde lizozomların temizlik faaliyetlerinin zirveye çıktığını göstermiştir. Vücut dışarıdan besin almadığında, lizozomlar hücre içindeki atıkları ve yıpranmış organelleri çok daha hızlı bir şekilde geri dönüştürür. Oruç, vücudumuzdaki 40 trilyon hücrenin fabrika ayarlarına dönmesini sağlayan



HAYVAN HÜCRESİ



biyolojik bir yenilenme sürecidir. Bu süreçte hücre, kendi içindeki yüklerden kurtulur ve daha taze bir hayat enerjisine kavuşur. Japon bilim insanı Yoshinori Ohsumi'ye Nobel kazandıran "otofaji" mekanizması, aslında binlerce yıldır ibadet olarak uygulanan orucun hikmetlerinden birisinin bilimsel ispatıdır.

Hayatın Başlangıcı ve Geri Dönüşüm

Hücrelerin geri dönüşüm stratejileri o kadar gelişmiştir ki lizozomların yanı sıra "proteozom" denilen yedek birimler de devrededir. Alyuvarlarda ise lizozom, ribozom ve mitokondri bulunmaz. Bunun sebebi muazzam bir hikmettir: Eğer alyuvarların içinde bu organeller olsaydı, taşıdıkları oksijeni kendileri tükettirdi, hem de oksijen taşıyacak hemoglobin moleküllerine yer kalmazdı. Hücrenin hayret verici rollerinden biri de üreme safhasında

görülür. Spermin yumurtayı delip içeri girmesi, baş kısmında taşıdığı eritici-parçalayıcı lizozomal enzimlerin yardımıyla gerçekleşir. Bu enzimler olmasaydı sperm yumurta zarını delip içeri giremezdi. Rabbimiz bir insanın yaratılış yolculuğunu, şart-ı âdi olarak bu mikroskobik temizlik ve parçalama sistemlerine bağlayarak yeni bir hayatın başlamasına vesile kılmıştır.

Sonsuz Kudrete Teşekkür

Bir milimetrenin binde biri kadar küçük hacimlerde gerçekleşen bu muazzam biyokimyevî hareketler, protein kapılarından enerji santrallerine kadar her detay, tek bir gerçeğe işaret eder: Kâinatta hiçbir yerde tesadüfe yer yoktur. Cansız molekülleri bir araya getirip onlara hayatî görevler yükleyen, onları sarsılmaz bir disiplinle yöneten sonsuz bir kudret, ilim ve irade

yarattıklarını her an görüp gözetmektedir.

İnsana düşen, kendi içindeki bu "Üçüncü Kozmos"un muazzam işleyişini tefekkür etmek ve her hücresinde tecelli eden bu sonsuz sanata karşı şükran ve hayret hisleriyle dolmaktır. Varlığımıza vesile olarak ilahî kudret ve ilimle işletilen bu mikroskobik mucizeler, bize her nefeste hayret edilecek bir yaratılış gerçeğini fısıldamaktadır. Hayat, en küçük biriminden en büyüğüne kadar tesadüfün karanlığına yer bırakmayacak derecede bedîhî ve aydınlık kalblerde müşahade edilen Rabbimizin eseridir. Biz uyurken, yürürken veya düşünürken bizim için çalışan bu 40 trilyon sadık hizmetkârın farkında olarak, onları bu vazifede istihdam eden Sonsuz İrade'ye (celle celâluhu) teşekkür etmek, insan olmanın en temel borçlarından biridir. ❏

RAHMETE YÜRÜYÜŞ



Alacakaranlıkta yoldayız, kadın erkek;
Bilmiyoruz dur durak ölüm gelinceye dek.
Çin'e Maçın'e kadar bu yolculuk sürecektir.
Söyledi şarkımızı temiz dudaklar, diller;
Güftesi gözyaşımız, bestesi iniltir.

Izdırıp var içinde, kor düşmüş yüreklere;
Deryadayız tekneyle, asıldık küreklere.
Astık sancağımızı en yüksek direklere.
Yurt oldu, yuva oldu gayri bize bu eller;
Güftesi gözyaşımız, bestesi iniltir.

Ne kış dedik ne boran ne yazlarda eyleştik;
Ne kem söze başvurduk ne yaraları deştik.
İpissiz gecelerde yıldızlarla söyleştik.
Esiyor serin serin nereye gitsek yeller;
Güftesi gözyaşımız, bestesi iniltir.

Ne dilemişse Allah olacaktır, inandık;
Liyâkatimiz var mı diye çok kez sırandık.
Âhesterevlik etsek tokat yedik, kınandık.
Başladı doğrulmaya bütün bükülmüş beller;
Güftesi gözyaşımız, bestesi iniltir.

Sürünürken yerlerde, kudretiyle doğrulduk;
Tuttu ellerimizden, zelilken aziz olduk.
İlahî yardımını hep yanımızda bulduk.
Semavî iltifatla doldu taşı gönüller;
Güftesi gözyaşımız, bestesi iniltir.

Bizler adım attıkça rahmetini koşturdu;
Yürüyerek gidince ihsanını coşturdu.
Sevdiğimiz zatlarla hizmette buluşturdu.
Duyuyor, hissediyor yavaş yavaş nesiller;
Güftesi gözyaşımız, bestesi iniltir.



İbrahim Kuzi

caglayandergisi.com



Serhat İlhan

caglayandergisi.com

Kaynaklar

Alska, E., Doligalska, A. ve ark. "Global Burden of Allergies: Mechanisms of Development, Challenges in Diagnosis, and Treatment." *Life*. 2025;15(6):878.

Serranur, Ö., "Hijyene Dair Farklı Yaklaşımlar." *Çağlayan*. Şubat 2018. <https://caglayandergisi.com/2018/02/01/hijyene-dair-farkli-yaklasimlar/>



Haşri hatırlatan bahar mevsimi geride kalırken yeryüzü canlılığını yaz boyunca sürdürür. Kışın suskunluğa bürünen tabiat, ilahî emirle yeniden dirilmiş; çekirdekler filizlenmiş, dallar yeşermiştir. Yazla birlikte etrafı saran çiçekler ve havada yoğunlaşan polenler, birçok insan için tabiatın en güzel manzaralarından biri olurken alerjik hassasiyeti olanlar içinse hapşırık nöbetleri ve rahatsızlık verici şikâyetler anlamına gelebilmektedir.

Peki vücudumuz neden polen gibi çoğu insan için zararsız olan maddelere böylesine sert tepki verir? Bu hassasiyetin ortaya çıkmasında genetik yatkınlık ve çevre şartlarının rol oynadığı düşünülmektedir.

Tıbbî olarak alerji, bağışıklık sisteminin zararsız maddelere karşı geliştirdiği aşırı duyarlılıktır. Bu süreçte IgE (Immunoglobulin E) adı verilen antikorlar devreye girer; histamin gibi maddelerin salgılanmasıyla burun akıntısı, hapşırma

ve gözlerde kaşıntı gibi belirtiler ortaya çıkar.

Günümüzde alerjik hastalıklar yaygınlaşmaktadır. Araştırmalar, dünya nüfusunun yaklaşık %20 -30'unun hayatının bir döneminde bu hastalıklarla karşılaştığını göstermektedir. Alerjik rinit, astım ve atopik dermatit (egzama) en sık görülenlerdir.

Evrin bakış açısıyla pek çok konuya zorlama izahlar getiren yaklaşımların aksine, güncel araştırmalar alerjik hastalıkların modern hayat tarzıyla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle çocukların aşırı steril ortamlarda büyümesi ve mikroorganizmalarla yeterince karşılaşamaması bağışıklık sisteminin gelişimini etkileyebilmektedir. "Hijyen hipotezi"ne göre bağışıklık sistemi çocukluk döneminde mikroorganizmalarla karşılaşarak âdeta eğitilir.

Temizlik elbette sağlığın korunması için vazgeçilmezdir; ancak hayatı tamamen steril hâle getirmeye çalışmak bağışıklık sisteminin gelişimini zorlaştırabilir. Doğru yaklaşım, temizlikten vazgeçmek değil; fitrata uygun ve şuurlu bir hijyen anlayışını benimsemektir. 

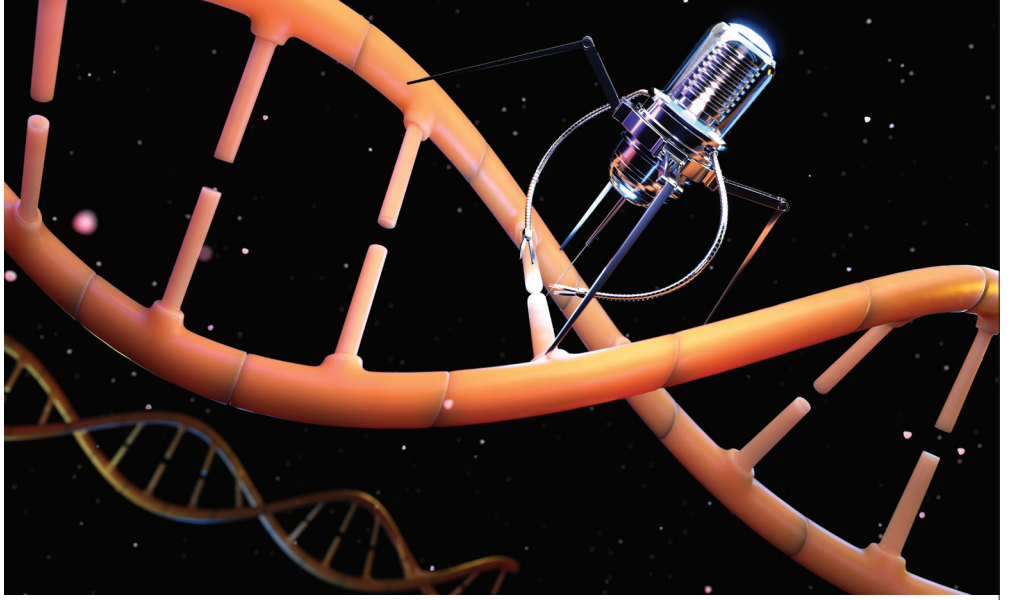
Bağışıklığın Alarmı: Alerji

C Zeynep Selma Güney
caglayandergisi.com

Kaynaklar

Cao, G. *Nanostructures and Nanomaterials: Synthesis, Properties and Applications*. London: Imperial College Press, 2004.

Yıldırım, S. (2013).
Kur'ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Mealî. İstanbul: Define Yayınları, s. 427, 520.



Kimilerinin hayranlıkla söz ettiği, kimilerinin ise yalnızca ismini duyduğu “nanoteknoloji”; bugün eğitimden sağlığa, sanayiden ilmi konferanslara kadar pek çok alanda ilgi ve merak uyandırıyor. Kâinatta keşfedilmeyi bekleyen sırları anlama gayreti içindeki bilim insanları, her geçen gün yeni hakikatlerin gün yüzüne çıkmasına vesile oluyorlar. Ünlü fizikçi Richard Feynman, yıllar önce yaptığı bir konuşmada mikro âlem için “Aşağıda daha çok yer var.” ifadesini kullanarak dikkatleri atomların dünyasına çekmişti. Bugün nanoteknoloji olarak adlandırılan alanın temelleri de bu düşüncelerle şekillenmeye başladı.

1974 yılında Japon bilim insanı Norio Taniguchi tarafından ilk kez kullanılan nanoteknoloji kavramı, 1980’li yıllarda geliştirilen özel mikroskoplarla atomların gözlemlenebilmesi sayesinde hızla gelişti. Metrenin milyarda birini ifade eden “nano” ölçeğinde yapılan çalışmalar, atom

ve moleküllerin kontrol edilerek yeni materyaller üretilmesini mümkün hâle getirdi.

Bir nanometre, insan saç telinin yaklaşık seksen binde biri kadardır. Buna rağmen bu küçücük ölçekte yapılan düzenlemeler, büyük sonuçlar doğurabiliyor. Sağlık alanında kanser hücrelerini hedef alan ilaç sistemleri, dayanıklı materyaller, leke tutmayan kumaşlar ve gelişmiş elektronik cihazlar bunun örneklerindendir.

Mikro âlemdeki hassas düzenin, hayatımız üzerinde böylesine büyük etkiler oluşturması; kâinattaki ince nizamı yeniden fark etmemize vesile oluyor. Karbonun farklı dizilişi nasıl elması ortaya çıkarıyorsa, insan da kendisine verilen kabiliyetleri doğru yönde geliştirdiğinde kendi iç dünyasında yeni derinlikler keşfedebilir. Rabbimiz, zerreden insana kadar her şeyde tecelli eden bu ince nizama şu ifadelerle dikkat çekiyor: “Zerreden daha küçük ve daha büyük hiçbir şey yoktur ki her şeyi açıklayan kitapta (Levh-i Mahfuz’da) bulunmasın” (Sebe’, 34/3). “Kesin inanmak isteyenler için yeryüzünde birçok deliller vardır. Bizzat kendi varlıklarınızda da böyle deliller vardır. Hâlâ görmeyecek misiniz?” (Zâriyât, 51/20-21). **C**

Zerredeki Nizam: Nanoteknoloji

İçindekiler

Temmuz | July | No: 112 | 2026



BUHRAN VE
KAHRAMANLAR
M. Fethullah Gülen

10 ENTEGRASYONU
YENİDEN DÜŞÜNMEK:
KONUMDAN İLİŞKİYE
Uzm. Psk. Pelin Kocabaş

14 DİLİN KESKİN UCU
Dr. Ali Ünsal

25 KALEM DÜŞMESİN
Mehmet Yıldız

26 SEKİR VE SAHV-1
M. Fethullah Gülen

28 ÖTELERDEN MESAJ VAR
Didem Fırtına

32 KUR'ÂN'LA ÖRÜLMÜŞ
BİR HAYAT: BEKİR
YILMAZ
Muhittin Küçük

40 KUR'ÂNÎ BİR SEYR-İ
SÜLÜK HARİTASI
Dr. Enes Alperen

43 MUAZZAM TASARIM
Prof. Dr. Mehmet Ramazanoğlu

47 RAHMETE YÜRÜYÜŞ
İbrahim Kuzi

48 SAĞLIK-BİLİM-
TEKNOLOJİ
Serhat İlhan -
Zeynep Selma Güney

BİYOLOJİ

OMURGAMIZ KUSURLU MU?

5

Prof. Dr.
İrfan Yılmaz



"Allah mükemmel ve harika bir omurga yaratmıştır. Akli olan insan peşin hükümle eksik-kusur aramak yerine hikmet, estetik, mekanik ve statik ince hesaplar arasa...

TASAVVUF

VARLIĞIN DÖRT YÜZÜ:
EVVEL-ÂHİR, ZÂHİR-BÂTİN

17

Emine N. Zümrüt -
Nur Bilginer



KİMYA

OKSİJEN VE ESMÂ

21

Numan Erciyes



Solunumdan enerji üretimine, tabiattaki döngülerden teknolojik uygulamalara kadar pek çok alanda görev yapan oksijen, kâinattaki harika düzenin vazgeçilmez...

MEKTUP - HATIRA

GARİB BİR MEKTUP

36

Feyza Yılmaz



Güçlülükle nefes alıp veriyordun o gün. Yanı başında yalnızca beş dakikam vardı. Odanın dört tarafından sessizce yükselen dualara dualarımı katarak, hareketsiz ellerini...

ÇAĞLAYAN

Çağlayan İlim ve Kültür Dergisi, Paramus Publishing Inc. tarafından aylık olarak yayımlanmaktadır. Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın kısmen veya tamamen çoğaltılması yasaktır.

ADRES

Tüm istek ve önerilerinizi 335 Clifton Ave, Clifton NJ. adresine iletebilirsiniz. +1 (888) 234 2823

EDITOR-IN-CHIEF/YAYIN YÖNETMENİ

Prof. Dr. İrfan Yılmaz

EDITORIAL COORDINATOR YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Reşit Haylamaz

EDITOR/EDİTÖR

Ali Kılıç

GRAPHIC DESIGN/GRAFİK TASARIM

Şelale Grafik

ADVISORY BOARD/DANIŞMA HEYETİ

Abdullah Aymaz, Yavuz Ünver, Salih Gül, Dr. Fatma Gündüz, Sadık Men

DİJİTAL VE SES PRODÜKSİYONU

Gürhan Gülcen

AVRUPA

Paramus Europe GmbH
Industrie Straße 80
40764 Langenfeld / GERMANY
caglayan@caglayandergisi.com
+49 (176) 16818292

Çağlayan, ABD Ticarî Marka Yasası uyarınca, dağıtılan diğer ülkelerde tescilli ticarî markadır.

© 2026 Paramus Publishing Inc. All rights reserved. Reproduction in whole or in part without written consent is prohibited. Çağlayan (ISSN 2572-7532) is published monthly by Paramus Publishing Inc., 335 Clifton Ave, Clifton, NJ 07011. Periodicals postage paid at Paterson, NJ and additional mailing offices. POSTMASTER: Send address changes to 335 Clifton Ave, Clifton, NJ 07011. Çağlayan is a registered trademark under the US Trademark Law and in other countries wherever distributed.

Masmavi Kitaplar!

Her kitap bir arkadaş, her hikâye bir rehber...
Bu yaz çocuklarınızın hayal dünyası
yeni kitaplarla şenlensin!



ÇAĞLAYAN

Düşünce sistemimizi besleyen kaynakları
bir kere daha gözden geçirip çağımızı
akıl, tecrübe ve vahyin tayfları altında
tekrar tekrar yorumlayarak tekâmüle açık,
ilme inanan ve vicdana saygı duyan
yeni bir toplum inşa etmeliyiz.

ISSN 2572-7532



9 772572 753004